

Sanna Louhivuori & Sarianne Niemi

CASE KOKKOLAN VALIDIA-PALVELUT

**Esteetön asuminen Kokkolan Validia-palveluiden asiakkaiden
kuvaamana**

Opinnäytetyö

KESKI-POHJANMAAN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

Marraskuu 2010

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Sosiaali- ja terveysalan yksikkö	Aika Lokakuu 2010	Tekijä/tekijät Sanna Louhivuori Sarianne Niemi
Koulutusohjelma Sosiaaalialan koulutusohjelma		
Työn nimi CASE KOKKOLAN VALIDIA-PALVELUT. Esteetön asuminen Kokkolan Validia-palveluiden asiakkaiden kuvaamana		
Työn ohjaaja Kerstin Peltonen		Sivumäärä 47 + 6
Työelämäohjaaja Asta Räisälä		
<p>Opinnäytetyömme tilaajana toimi Kokkolan Validia-palvelut, joka on vammaisille henkilöille tarkoitettu asumispalveluyksikkö. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tutkia Kokkolan Validia-palveluiden asiakkaiden näkemyksiä esteettömästä asumisesta. Tutkimuksen tavoitteena oli saada tietoa siitä, millaista Validia-palveluiden asiakkaiden mielestä on esteetön asuminen. Tavoitteena oli lisäksi saada tietää, mitä esteettömyys asiakkaille merkitsee, millaisiin asioihin esteettömässä asumisessa tulisi kiinnittää huomiota ja miten esteetön asuminen vaikuttaa asiakkaiden itsenäiseen elämään ja hyvinvointiin. Tarkoituksena on, että Kokkolan Validia-palvelut voivat hyödyntää tutkimustuloksia asumisyksikkönsä kehittämisessä.</p> <p>Tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen, ja kyseessä on case- eli tapaustutkimus. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Keväällä 2010 haastattelimme kymmentä Kokkolan Validia-palveluiden asiakasta ja haastattelut analysoitiin sisällönanalyysillä.</p> <p>Tutkimustuloksissa ilmeni, että esteettömyys yleisesti merkitsi asiakkaille pääsääntöisesti mahdollisuutta liikkua ja palveluiden käytettävyyttä. Nykyisen asumisen esteettömyyteen oltiin enimmäkseen tyytyväisiä. Palvelutalossa esimerkiksi mattojen tai kynnysten luomaa haittaa ei ollut. Tyytymättömyyttä koettiin kuitenkin jonkin verran WC:n ja keittiön esteettömyydessä. Tulevaisuuden asumisessa tärkeänä nähtiin hissien käytettävyys ja asunnon sijainti lähellä kaupungin keskustaa. Muuten tulevaisuuden asumisen toiveet olivat hyvin yksilöllisiä. Itsenäinen esteetön asuminen koostui valinnan vapaudesta, asumisen yksityisyydestä ja suunnittelun merkityksestä. Hyvinvoinnin näkökulmasta esteettömällä asumisella oli vaikutusta lähinnä henkiseen hyvinvointiin viihtyvyyden, turvallisuuden ja lähi-verkoston yhteydenpidon kautta.</p>		
Asiasanat esteettömyys, hyvinvointi, itsenäinen elämä, palveluasuminen, palveluiden laatu ja vammaisuus		

ABSTRACT

CENTRAL OSTROBOTHNIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES	Date October 2010	Author Sanna Louhivuori Sarianne Niemi
Degree programme Degree Programme in Social Services		
Name of thesis Case Kokkola's Validia-Services: Accessible Housing Described by Kokkola's Validia Services Customers		
Instructor Kerstin Peltonen		Pages 47 + 6
Supervisor Asta Räisälä		
<p>Kokkola Validia services was the subscriber of our thesis. Kokkola's Validia- services is a housing unit, which is intended for persons with disabilities. Our study was designed to examine the Kokkola's Validia-services customers' perceptions of accessible housing. The aim was to obtain information about what does accessible housing mean to Kokkola's Validia-services customers. The aim was also to find out what accessibility means for customers, what kind of things should be taken into consideration in accessible housing and how accessible housing affects customers' independent living and well-being. The intention was that Kokkola Validia services can utilize the research in development of their housing unit.</p> <p>The research is qualitative in nature. Data collection method was focused interviews. In spring 2010, we interviewed ten Kokkola's Validia- services customers, and interviews were analyzed using content analysis.</p> <p>The study results indicated that the accessibility generally meant customers the possibility to move and availability of services. Accessibility of existing housing was considered satisfying. In the service House, for example carpets, or the thresholds brought no harm or barriers. However, dissatisfaction was felt for some toilets and kitchen accessibility. In the future housing, availability of lifts and apartments location near the city center, was seen as important factors. Otherwise, the future housing aspirations were very unique. Independent housing consisted of unrestricted freedom of choice, privacy in housing, and the importance of planning. Accessible housing influenced on welfare through mental well-being factors like comfort, security and social relationships.</p>		
Key words accessibility, disability, housing service, independent living, social welfare and quality of service		

TIIVISTELMÄ	
ABSTRACT	
SISÄLLYS	
1 JOHDANTO	1
2 VAMMAISUUDEN KÄSITE	4
2.1 Erilaisia vamma ryhmiä	5
2.2 Vammaisuuden vaikutus arjessa selviytymiseen	7
3 ESTEETÖN ASUMINEN	8
3.1 Esteettömyys	8
3.2 Asuminen	9
3.3 Palveluasuminen	10
3.3.1 Invalidiliiton Asumispalvelut Oy	11
3.3.2 Palveluiden laatu	11
4 ITSENÄINEN ELÄMÄ JA ASUMISEN ESTEETTÖMYYS	13
5 ESTEETÖN ASUMINEN OSANA HYVINVOINTIA	15
7 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	17
8 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET	19
9 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	20
9.1 Tutkimuksen menetelmät ja kohderyhmä	20
9.2 Aineiston kerääminen	21
9.3 Tutkimuksen aineiston analysointi	23
9.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	25
10 TUTKIMUKSEN TULOKSET	27
10.1 Haastateltavien taustatietoja	27
10.2 Esteettömyys	28
10.3 Esteetön asuminen	29
10.3.1 Nykyinen asuminen	29
10.3.2 Unelma-asunto	31

10.4 Itsenäinen elämä ja hyvinvointi	32
11 JOHTOPÄÄTÖKSET	35
11.1 Mitä esteettömyys merkitsee asiakkaalle?	35
11.2 Millaista on asiakkaan mielestä esteetön asuminen?	35
11.2.1 Mitä nykyisessä asumisessa tulisi ottaa huomioon esteettömyyden suhteen?	36
11.2.2 Millainen on asiakkaan unelma-asunto?	37
11.3 Miten asunnon esteettömyys vaikuttaa asiakkaan itsenäiseen elämään ja hyvinvointiin?	38
12 POHDINTA	40
LÄHTEET	
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Elokuussa 2010 on valmistunut uusi vammaispoliittinen ohjelma, joka tähtää vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuteen ja syrjimättömyyteen. Tämä kertoo siitä, että vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuus ei toteudu nyky-yhteiskunnassa ja siihen tulee yhä edelleen kiinnittää huomiota. Esteettömällä ympäristöllä voidaan luoda ja edistää yhdenvertaisia mahdollisuuksia kaikille käyttäjille, myös vammaisille henkilöille. Esteettömästä asumisesta on hyötyä koko väestölle, esimerkiksi lapsiperheille ja ikääntyneille, mutta erityisesti vammaisille henkilöille. Sen vuoksi esteetön asuminen on merkittävä aihe yhteiskunnallisesti, koska väestön ikääntyessä myös esteettömien asuntojen tarve lisääntyy.

Sosionomiopintoihimme sisältyi vammaistyönjakso, jonka aikana suoritimme työssäoppimisjakson vammaisten henkilöiden asumispalveluiden parissa. Työssäoppimisjakson aikana meille heräsi mielenkiinto vammaistyötä kohtaan ja erityisesti siihen miten esteettömyys vaikuttaa vammaisten henkilöiden arkeen. Koimme, että vammaistyö paikallisesti on tärkeää ja siihen tulisi kiinnittää enemmän huomiota. Tämän vuoksi halusimme suunnata opinnäytetyömme vammaistyöhön. Keväällä 2009 otimme yhteyttä Kokkolan Validia-palveluiden palvelupäällikköön ja kartoitimme opinnäytetyön tarvetta. Toimme esiin henkilökohtaisen kiinnostuksemme esteettömyysaihetta kohtaan, ja koska Validia-palvelut kivat tarvetta opinnäytetyölle, he esittivät idean esteettömän asunnon tutkimisesta. Tämän jälkeen aloitimme tutkimussuunnitelman työstämisen. Tutkimussuunnitelmaa tehdessä aihe rajautui lopulta esteettömän asumisen tutkimiseen Kokkolan Validia-palveluiden asiakkaiden näkökulmasta. Kokkolan Validia-palvelut on Kokkolassa sijaitseva vaikeavammaisten henkilöiden asumispalveluyksikkö, jossa järjestetään myös vaikeavammaisten henkilöiden päivätoimintaa. Kokkolan Validia-palvelut on vuonna 1981 toimintansa aloittanut palvelutalo, jossa on 38 vammaisten henkilöiden vuokra-asuntoa.

Tutkimuksemme tarkoituksena on tutkia Kokkolan Validia-palveluiden asiakkaiden näkemyksiä esteettömästä asunnosta. Tutkimuksen tavoitteena on vastata seuraaviin kysymyk-

siin: 1. Mitä esteettömyys merkitsee asiakkaalle? 2. Millainen on asiakkaan mielestä esteetön asunto? 3. Miten asunnon esteettömyys vaikuttaa asiakkaan itsenäiseen elämään? Näihin kysymyksiin haimme vastausta Kokkolan Validia-palveluiden asiakkaille suunnattujen teemahaastatteluiden avulla. Tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jonka tiedonhankinnan strategia perustuu case- eli tapaustutkimukseen.

Tutkimuksen kautta Kokkolan Validia-palvelut saavat tietoa asiakkaidensa tarpeista ja toiveista, jotka koskevat esteetöntä asumista. Kokkolan Validia-palvelut voivat myös hyödyntää opinnäytetyötä kehittäessään palveluasumistaan yhä asiakaslähtöisempään ja esteettömämpään suuntaan. Opinnäytetyö on siis merkittävä erityisesti Kokkolan Validia-palveluille mutta myös muille esteettömästä asumisesta kiinnostuneille.

Opinnäytetyömme jakaantuu tietoperustaan sekä tutkimusosuuteen. Tietoperustassa lähestymme opinnäytetyön aihetta erilaisista näkökulmista ja käymme samalla läpi opinnäytetyön aiheeseen liittyviä keskeisiä käsitteitä, kun taas tutkimusosuudessa kuvaamme tutkimuksen toteutusprosessia ja tutkimuksen tuloksia. Tietoperusta alkaa vammaisuuden käsitteen määrittelyllä. Pyrimme käsittelemään vammaisuutta erilaisista näkökulmista ja kerromme myös lyhyesti niistä vammaisuuden muodoista, jotka liittyvät olennaisesti tutkimuksen kohderyhmään. Selvitämme myös sen, millaisia vaikutuksia vammalla voi olla arjessa, jotta työmme lukija voi paremmin ymmärtää esteettömyyden merkityksen vammaisen henkilön arjessa. Kolmannessa kappaleessa käsittelemme esteetöntä asumista. Käsittelemme esteettömyyttä yleisellä tasolla sekä sitä, millaisia asioita esteettömään asumiseen liittyy. Luomme myös katsauksen Invalidiliiton Asumispalvelut Oy:hyn, joka on merkittävä vammaisten henkilöiden asumispalveluiden tuottaja Suomessa. Opinnäytetyömme tilaaja Kokkolan Validia-palvelut on osa Invalidiliiton asumispalvelut Oy:tä. Tarkastelemme lisäksi palveluasumista esteettömyyden ja laadun näkökulmasta.

Esteettömyys asumisessa on tärkeää erityisesti siksi, että se luo mahdollisuuden itsenäiseen elämään. Tämän takia neljäs kappale käsittelee itsenäistä elämää ja esteetöntä asumista. Vammaisille henkilöille palveluasuminen voi olla esteetöntä asumista, joten tarkastelemme myös, mitä palveluasumisessa tulee ottaa huomioon itsenäisen elämän toteutumiseksi. Es-

teetön asuminen liittyy olennaisesti itsenäisen elämän lisäksi hyvinvointiin. Jotta esteettömän asumisen yhteys hyvinvointiin voidaan ymmärtää, olemme avanneet hyvinvoinnin käsitettä sekä yleisesti että vammaisten henkilöiden näkökulmasta. Avaamme lukijalle sitä, miksi esteetön ympäristö on hyvinvoinnin osatekijä. Lisäksi tarkastelemme lyhyesti aikaisempia tutkimuksia, jotka liittyvät tutkimuksemme viitekehykseen. Tuomme valitsemistamme tutkimuksista esiin oman tutkimuksemme kannalta olennaisia tuloksia.

Opinnäytetyömme tutkimusosa alkaa tutkimuksen tarkoituksen ja tavoitteiden avaamisella ja tutkimuskysymysten esittämisellä. Pyrimme kuvaamaan tutkimuksen toteutusta ja kulua mahdollisimman tarkasti. Avaamme tutkimuksessa käytettyjä menetelmiä sekä aineiston keruu- ja analysointiprosessia. Osana tutkimuksen toteutusta pohdimme tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta. Tutkimuksen tulokset käsittelemme temahaastattelun teemojen mukaisesti. Teemojen sisällä tarkastelemme käsitetaulukkoa, joka on luotu haastatteluaineistosta sisällönanalyysin avulla. Tutkimuksen johtopäätökset on käsitelty tutkimuskysymysten kautta. Johtopäätökset on muodostettu vertaamalla saatuja tutkimustuloksia suhteessa teoriaan. Pohdintakappaleessa olemme pohtineet lyhyesti tutkimustuloksia. Pohdinnan pääpaino on kuitenkin tutkimusprosessin tarkastelussa oman oppimisen kannalta.

2 VAMMAISUUDEN KÄSITE

Vammaisuus käsitteenä ei ole yksiselitteinen, vaan eri aikoina ja eri kulttuureissa vammaisuus saa erilaisia merkityksiä. Historian saatossa on siirrytty vammaisuuden yksilöön kohdistuvasta tulkinnasta kohti yhteiskuntamallia sekä yksilön ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen kohdistuvaa tulkintaa. (Linnakangas, Suikkanen, Savtschenko & Virta 2006, 13; Kumpuvuori & Scheinin 2009, 25.) Yksilöön kohdistuvassa tulkinnassa painopiste on ollut vammautumisen syiden ja seurausten kuvaamisessa yksilön fyysisten ja älyllisten rajoitteiden kautta. Yhteiskuntamallissa ei korosteta vammaisuutta yksilön ongelmana vaan yhteiskunnan ongelmana. Tällöin yhteiskunnan sosiaalisten ja poliittisten tekijöiden kautta luodaan yksilötason ratkaisuja. Yksilön ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen kohdistuvassa näkökulmassa vammaisuus syntyy yksilön ja yhteiskunnan välisessä vuorovaikutuksessa. Edellä mainitussa vuorovaikutuksessa vammautumisen voi aiheuttaa sekä yksilön toiminta että yhteiskunnallinen järjestys. (Linnakangas ym. 2006, 13 - 14; Vehmas 2005, 17.)

Maailman terveysjärjestö WHO käsittää vammaisuuden siten, että elimistön vaurio sellaiseen ei välttämättä merkitse toimintakyvyn rajoitusta vaan sen voi aiheuttaa erilaiset ympäristötekijät. WHO:n mallin mukaan yksilön toimintamahdollisuuksia arvioitaessa kiinnitetään huomiota suorituskyykyyn ja kapasiteettiin. Suorituskyyky kertoo sen, miten yksilö pystyy toimimaan nykyisessä toimintaympäristössään, ja kapasiteetti kertoo sen, mihin yksilö kykenisi sellaisessa ympäristössä, missä ei ole rajoitteita. (Malm, Matero, Repo & Talvela 2004, 10 - 11.) Tässä tutkimuksessa vammaisuutta tarkastellaan yksilön ja yhteiskunnan vuorovaikutuksen kautta. Tutkimus keskittyy siihen, millaisia rajoitteita ja mahdollisuuksia ympäristön olosuhteet luovat yksilön toimintaan.

Yhteiskunnan taloudellisilla ja sosiaalisilla olosuhteilla sekä asiantuntijakäytännöillä on suuri merkitys vammaisuuden määrittelyyn, ja ne ovat suhteessa vammaiseksi katsottujen henkilöiden määrään. Vammaisuuden luokittelun taustalla on myös hyvinvointietuuksien määräytyminen ja työelämän määrittelyt. Vammaisuuden luokittelu liittyy ennen kaikkea työhön osallistumiseen ja hyvinvoinnin jakamisen mahdollisuuksiin. Yhteiskuntapoliittisen

luokittelun tarkoituksena on määritellä tilanteet, joissa yksilöllä on erityisasema suhteessa työhön osallistumiseen, sosiaaliturvaetuuksiin ja palveluiden saamiseen. (Linnakangas ym. 2006, 16.) Vammaisuuden määrittelyn perusteet vaikuttavat myös vammaisten lukumäärän arviointiin. Jos vammaisuuden määrittelyyn otetaan mukaan toimintakykyä pitkäaikaisesti heikentävät sairaudet, on Suomessa vammaisia noin 500 000. Merkittävää haittaa aiheuttava toiminnanvajavuutta on noin 250 000:lla suomalaisella. (Ihalainen & Kettunen 2006, 151.) Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (3.4.1987/380) määrittelee vammaiseksi henkilön, jolla vamman tai sairauden vuoksi on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämäntoiminnoista. Olennaisista määritelmässä on, että toimintarajoitukset ovat pitkäaikaisia. Yhteiskuntapoliittisten luokittelujen rinnalla on mielestämme tärkeää tiedostaa yksilön oma näkemys suoriutumiskyvyistään ja -mahdollisuuksistaan. Toisaalta yhteiskuntapoliittista luokittelua täytyy olla etuisuuksien oikeudenmukaisen myöntämisen vuoksi, mutta toisaalta voidaan myös pohtia sitä, rajoittaako luokittelu yksilön näkökulman huomioimista. Yksilö voi tuntea oman toimintakykynsä puutteellisena, vaikka kykenisikin suoriutumaan tavanomaisista elämäntoiminnoista ja ei näin ollen lain määrittelyn mukaan olisi vammaisen.

2.1 Erilaisia vammaryhmiä

Vammaisuuden muotoja on erilaisia, kuten kehitysvammaisuus, kuulovammaisuus, näkövammaisuus sekä liikuntavammaisuus, joka on muodoista yleisin (Malm ym. 2004, 253). Vammat ovat erilaisia pysyvyyden sekä etenemisen suhteen ja ne vaikuttavat henkilön toimintakykyyn eri tavoin (Kettunen, Ihalainen & Heikkinen 2001, 114). Koska tutkimuksemme kohderyhmään sisältyy liikuntavammaisia ja vaikeavammaisia henkilöitä, keskitymme seuraavaksi avaamaan näitä käsitteitä.

Liikuntavamma voi olla synnynnäinen tai seuraus tapaturmasta tai sairaudesta. Liikuntavammaisen henkilö ei kykene vamman vuoksi liikkumaan itsenäisesti tai ilman apuvälineitä. Liikkumista rajoittavia tekijöitä voi olla monenlaisia. Liikkumista voi rajoittaa lyhytaikaisesti tilapäinen vamma tai sairauden jälkitila. Pitkäaikaisesti liikkumista vaikeuttavia

tekijöitä ovat onnettomuudet, kehityshäiriöt ja -vauriot, lihas-hermoperäiset sairaudet sekä vanhenemisesta johtuvat muutokset. (Malm ym. 2004, 253.) Yleisimpiä liikuntavammoja aiheuttavia sairauksia ja vammoja ovat CP-vamma, lihassairaudet, MS-tauti, selkäydinvamma, reumasairaudet ja aivohalvaus (Ihalainen & Kettunen 2006, 152).

Vaikeavammaisia henkilöitä on Suomessa arvioiden mukaan noin 50 000 (Ihalainen & Kettunen 2006, 151). Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista määrittää vaikeavammaiseksi henkilön, jonka avun tarve johtuu pitkäaikaisesta tai etenevästä vammasta tai sairaudesta. Henkilön tulee myös välttämättä ja toistuvasti tarvita toisen henkilön apua selviytyäkseen päivittäisistä toiminnoista. Vaikeavammaisuutta tarkastellaan suhteessa henkilön olosuhteisiin ja elinympäristöön. Vaikeavammaisuuden määrittely tapahtuu aina yksilöllisesti. (Räty 2010, 37; Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 3.4.1987/380.)

Ei tulisi kuitenkaan liikaa korostaa erilaisia vammaryhmiä ja yleistää vammojen vaikutuksia toimintakykyyn. Vammaisuuden muoto ei kerro vammaisen henkilön toimintakyvystä, vaan avuntarve vaihtelee yksilöllisesti. Esimerkiksi vaikeavammaisen voi olla aktiivinen ja mukana työelämässä ja liikuntavammaisista vain osa tarvitsee pyörätuolia. (Kettunen ym. 2001, 114.) Koemme, että erilaiset vammaryhmät voivat kertoa jotakin vammaisuuden vaikutuksesta yleisesti, kuten esimerkiksi sen, että liikuntavammaisella vamma vaikuttaa liikuntakykyyn. Vammaryhmä voi siis kertoa jotain siitä, miten vamma voi vaikuttaa toimintakykyyn, mutta kuitenkin tärkeintä on tiedostaa, että vammaisuuden vaikutukset on aina yksilöllisiä. Esimerkiksi osa liikuntavammaisista voi kyetä selviytymään täysin itsenäisesti arjen toiminnoista, kun taas osalle liikuntavammaisista ulkopuolinen apu voi olla välttämätöntä.

2.2 Vammaisuuden vaikutus arjessa selviytymiseen

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (3.4.1987/380) edellyttää vammaisen henkilön määrittelyssä, että henkilöllä tulee olla pitkäaikaisesti sellaisia erityisiä vammasta tai sairaudesta aiheutuvia rajoituksia, jotka estävät tai vaikeuttavat suoriutumista tavanomaisista elämäntoiminnoista. Tavanomaisia elämäntoimintoja ovat jokapäiväiseen elämään liittyvät asiat, kuten asuminen, työssä käyminen, opiskeleminen, liikkuminen, asioiminen, yhteiskunnallinen osallistuminen ja vapaa-ajan toiminta. Vammaisuuden vaikutus tavanomaisiin toimintoihin syntyy vammaisen henkilön tarpeista ja hänen yksilöllisistä elämään liittyvistä tekijöistään. (Räty 2010, 34 - 35.) Liikuntavammaisilla henkilöillä vammaisuuden vaikutus arjessa selviytymiseen liittyy liikkumisen vaikeuteen. Liikkumisen vaikeutuminen voi näkyä esimerkiksi rajoituksina liikkumisnopeudessa, voimantuotossa, ulottumisessa, tasapainossa ja molempien käsien käytössä. (Malm ym. 2004, 253.)

Selvitäkseen päivittäisistä toiminnoista on vammaisen henkilön mahdollista saada toimintavajavuuden korjaamiseen tarkoitettuja välineitä ja laitteita (Räty 2010, 268). Vammaisen henkilön tarpeisiin vastaavat apuvälineet auttavat arjen sujumisessa asunnossa ja sen ympäristössä. (Vammaisten ihmisten asumispalveluiden laatusuositus 2003, 34.) Apuvälinepalvelut ovat hallinnollisesti usean eri viranomaisen vastuulla. Esimerkiksi lainsäädännössä apuvälineistä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon, kansaneläkelaitoksen, koulutoimen ja työhallinnon lainsäädännössä. Apuvälinepalvelut kuuluvat Kansanterveyslain mukaan osaksi lääkinnällistä kuntoutusta, mihin sisältyy apuvälineiden tarpeen määrittely, sovitus, opastus ja seuranta. Käsitteenä apuväline on kuitenkin epämääräinen ja apuvälineiden myöntämiseen on vaihtelevia kriteerejä sairaanhoitopiireillä ja kunnilla. (Haarni 2006, 40; Kemppainen 2008, 39.) Suomessa yleisimpiä myönnettyjä asuntoon kuuluvia apuvälineitä ovat tukikaiteet, hälytysjärjestelmät, luiskat, oven avausmekanismit ja valaistus. Yleisimpiä päivittäisten toimintojen apuvälineitä ovat erilaiset kodinkoneet, autoon kuuluvat apuvälineet, puhelimet ja tietokoneet. Liikkumisen apuvälineistä yleisimpiä ovat pyörät, kävelytelineet ja invamopot. (Kylmäniemi & Töytäri 2008, 14.) Apuvälineiden avulla vammaisen henkilö voi selviytyä esimerkiksi ruoanlaitosta tai WC:ssä käynnistä itsenäisesti tai vähemmällä avun tarpeella.

3 ESTEETÖN ASUMINEN

3.1 Esteettömyys

Suomen perustuslain (11.6.1999/731) mukaan kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia. Myös vuonna 2010 valmistunut Suomen vammaispoliittinen ohjelma korostaa yhdenvertaisuuden merkitystä ja kaikkien yhtäläistä mahdollisuutta elää ja toimia yhteiskunnassa. Esteettömyys luo yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua, asua, käydä töissä, opiskella ja harrastaa. Käyttäjälle esteettömyys on toimivuutta, turvallisuutta, ympäristön sopivuutta käyttäjän tarpeisiin sekä viihtyisyyttä. Esteettömyyttä tarkasteltaessa keskitytään yleensä rakennettuun ympäristöön. Esteettömyys on kuitenkin laaja kokonaisuus, joka merkitsee palveluiden saatavuutta, välineiden käytettävyyttä, tiedon ymmärrettävyyttä ja osallisuutta yhdenvertaisesti kaikille. Esteetöntä ympäristöä suunniteltaessa tulee kiinnittää huomiota ympäristön toimivuuteen kaikkien käyttäjien kohdalla. (Pesola 2009, 1 - 6; Vammaisten ihmisten asumispalveluiden laatusuositus 2003, 12; Kempainen 2008.) Suunnittelusta, jolla pyritään luomaan esteettömyyttä kaikille käyttäjille, käytetään termiä Design for All. Design for All -käsite on vakiintunut viimeisen kymmenen vuoden aikana ja on käsitteenä lähellä esteettömyyttä ja saavutettavuutta. (Design for All – Suomi Finland 2008.) Saavutettavuudella tarkoitetaan sitä, että pelkkä palvelun tarjoaminen ei riitä vaan palvelua on pystyttävä käyttämään ja sen äärelle on päästävä (Haarni 2006, 30). Maankäyttö- ja rakennuslain (5.2.1999/132) mukaan tulee suunnittelussa ja rakentamisessa ottaa huomioon alueiden käytettävyys eri väestöryhmien, myös vammaisten kannalta. Mielestämme on tärkeää tarkastella esteettömyyttä nimenomaan käyttäjän näkökulmasta.

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa otetaan kantaa vammaisten henkilöiden osallisuuteen. Artiklan 9 mukaan vammaisille henkilöille tulisi turvata yhdenvertainen mahdollisuus olla osallisena rakennetussa ympäristössä, liikenteessä, informaatiossa ja kommunikaatiossa. (United Nations 2006.) Myös Suomen vammaispoliittisessa ohjelmassa (2010, 4, 30) otetaan huomioon osallisuus ja sen yhtenä edellytyksenä nähdään esteettömyyden lisääminen ja vahvistaminen. Parhaimmillaan liikkuminen ja toimiminen sujuvat niin hyvin, ettei esteettömyyteen tarvitse kiinnittää huomiota. Esteet-

tömyydellä luodaan mahdollisuus itsemääräämiseen ja omatoimisuuteen. Pohjimmiltaan esteettömydessä on siis kyse ihmisoikeuksien toteutumisesta. (Pesola 2009, 2, 6.)

3.2 Asuminen

Asuminen sisältää paljon erilaisia toimintoja ja on käsitteenä hyvin lähellä elämisen käsitettä. Asumisen ympäristöön voidaan katsoa kuuluvaksi asunnon, yhteistilat ja lähiympäristön. Asumiseen liittyviä erilaisia toimintoja ovat esimerkiksi nukkuminen, vapaa-ajan harrasteet, henkilökohtaisesta hygieniasta huolehtiminen, ruokailu ja kotona oleskeleminen. (Vammaisten ihmisten asumispalveluiden laatusuositus 2003, 10 - 11.)

Vammaisilla henkilöillä kyky liikkua voi olla rajoittunut, mikä voi vaikeuttaa asumista. Tästä syystä vammaisen henkilön kodissa selviytymistä pyritään tukemaan asunnon muutostöillä ja asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden korvaamisella. Korvattaviksi asunnon muutostöiksi voidaan lukea esimerkiksi ovien leventäminen, luiskien rakentaminen sekä kylpyhuone- ja WC-tilojen muutokset. Asumiseen kuuluvia korvattavia välineitä ja laitteita ovat esimerkiksi nostolaitteet, hälytyslaitteet tai ympäristönhallintajärjestelmät. (Räty 2010, 268 - 275; Vammaisten ihmisten asumispalveluiden laatusuositus 2003, 21 - 23.) Tarvittavien laitteiden lisäksi on tärkeää, että asunnossa on riittävästi tilaa. Esimerkiksi avustajan läsnäolo voi tuoda tarvetta lisätilalle. Vaikka tilaa olisi riittävästi, se ei kuitenkaan vielä automaattisesti takaa asunnon esteettömyyttä. Tilan lisäksi asunnon toimivuuteen vaikuttavat huoneiden muodot ja asuintilojen muunneltavuus. Asuintilojen toimivuuden ja muunneltavuuden kautta voidaan myös ottaa huomioon asukkaan muuttuva toimintakyky. (Vammaisten ihmisten asumispalveluiden laatusuositus 2003, 21 - 22.)

3.3 Palveluasuminen

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (3.4.1987/380) määrittää kunnan velvollisuudeksi järjestää palveluasumista, mikäli henkilö ei selviydy tavanomaisista elämäntoiminnoista vammansa tai sairautensa vuoksi. Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista säädetyn asetuksen (18.9.1987/759) mukaan palveluasumiseen kuuluvat asunnon lisäksi jokapäiväiseen suoriutumiseen tarvittavat välttämättömät palvelut, kuten peseytymisessä ja ruokailussa avustaminen. Asumispalveluita järjestetään myös sosiaalihuoltolain (22.9.2000/812) perusteella. Palveluasuminen käsittää tarkoitukseen soveltuvan asunnon ja muita asukkaan arkielämässä välttämättömiä asumiseen liittyviä palveluita. Asumispalvelua voidaan järjestää joko asumisen palveluiden turvin vammaisen henkilön omassa asunnossa tai erilaisissa asumisyksiköissä. Asumispalvelua järjestettäessä tulee vammaisen henkilön kanssa yhdessä neuvotella ja päättää millainen asumisratkaisu on hänelle tarkoituksenmukaisin. Palveluasumisessa on tärkeää, että asunto on toimiva ja asukas saa riittävästi palveluja ja tukea asumiseen. Asumiseen liittyviä palveluja voivat olla esimerkiksi avustaminen erilaisissa arjen toiminnoissa, kuten liikumisessa, pukeutumisessa ja henkilökohtaisessa hygieniassa. (Vammaisten ihmisten asumispalveluiden laatusuositus 2003, 10; Ihalainen & Kettunen 2006, 161.) Mikäli vaikeavammainen henkilö tarvitsee henkilökohtaista apua kotona tai kodin ulkopuolella, on hänellä vammaispalvelulain (3.4.1987/380) mukaan oikeus henkilökohtaiseen apuun.

Palveluasumisen tavoitteena on asukkaiden yksilöllinen tukeminen. Tämä on mahdollista yksilöllisen palvelun suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kautta, joissa lähtökohtana on asiakkaan ja kunnan edustajan yhteistyö. Yhteistyön välineenä toimii palvelusuunnitelma. Asumisen palvelukokonaisuuden tulee olla riittävän kattava ja turvata ihmisen mahdollisuus omalle elämänhallinnalle ja valinnoille. (Vammaisten ihmisten asumispalveluiden laatusuositus 2003, 28 - 31.) Tärkeää on asukkaan itsenäisen selviytymisen tukeminen kotiaskareissa ja kaikilla elämänalueilla (Eriksson 2008, 99). Itsenäisen selviytymisen mahdollistajana esteetön asunto on merkittävässä osassa. Silloin kun asunto on esteetön ja suunniteltu vammaisen henkilön tarpeiden mukaan, on vammaisella henkilöllä paremmat mahdollisuudet toimia asunnossa itsenäisesti.

3.3.1 Invalidiliiton Asumispalvelut Oy

Invalidiliitto on yksi Suomen suurimpia asumispalveluiden järjestäjiä (Ihalainen & Kettunen 2006, 161). Invalidiliitto on tuki- ja liikuntaelinvammaisten valtakunnallinen edunvalvonnan ja palvelutoiminnan monialajärjestö, joka on perustettu 1938. Invalidiliitto pyrkii mahdollistamaan tuki- ja liikuntaelinvammaisille ihmisille toimivan arjen sekä itsenäisen ja hyvän elämän. Liiton perusarvoja ovat ihmisarvo, luotettavuus, rohkeus ja oikeudenmukaisuus. Invalidiliitto ylläpitää useita kuntoutuskeskuksia, tarjoaa työhönvalmennusta ja työtoimintaa. Invalidiliitto tekee myös paljon järjestötyötä ja pyrkii aluetoiminnalla tehostamaan vammaisten ihmisten yhdenvertaisia mahdollisuuksia. (Invalidiliitto 2008, 3.)

Invalidiliiton Asumispalvelut Oy on osa Invalidiliiton konsernia. Invalidiliiton Asumispalvelut Oy tuottaa ja kehittää vammaisten ihmisten asumispalveluja sekä itsenäistä asumista ja elämää tukevia palveluita. Invalidiliiton Asumispalvelut Oy:stä käytetään nimitystä Validia-palvelut. Kokkolan Validia-palvelut tarjoaa vaikeavammisille henkilöille turvallista ja itsenäistä asumista. Kokkolan Validia-palveluiden asumisyksikössä on 32 yksiötä ja 6 kaksiota. Asunnoissa on parveke, keittiösyvennys tai keittiö sekä kylpyhuone. Asukkaiden yhteisiä tiloja ovat esimerkiksi ruokasali, liikuntatilat, sauna- ja peseytymistilat, nettikahvila ja monitoimitila. Validia-palveluiden asumisyksiköitä sijaitsee eri puolilla maata, ja ne tarjoavat erilaisia asumispalveluita, kuten asumiskokeilua, päivätoimintaa, avustajapalveluita sekä lomitustoimintaa. (Invalidiliitto 2008, 17; Invalidiliitto ry 2010.)

3.3.2 Palveluiden laatu

Vuonna 2003 on Suomessa julkaistu vammaisten ihmisten asumispalveluiden laatusuositus. Yleisesti sosiaalisella kiinnostus laatu ja sen kehittämistä kohtaan on lähtenyt liikkeelle 1990-luvulta. Laatu on monitahoinen käsite, ja sen määrittely riippuu käsiteltävästä alueesta. (Keränen, Nissinen, Saarnio & Salminen 2001, 85 - 86.) Laatu voidaan nähdä sellaisena palvelun kokonaisuuten, joka pystyy täyttämään sille asetetut vaatimukset. Hyvää laatua on vastata asiakkaan tarpeeseen oikea-aikaisesti ja oikeassa paikassa. (Pekurinen,

Räikkönen & Leinonen 2008, 20.) Palveluiden laadussa tulee näkyä asiakaslähtöisyys, jota myös seurataan ja arvioidaan. Laadukas ja varma palveluntuotanto luo turvallisuutta. (Vammaisten ihmisten asumispalveluiden laatusuositus 2003, 34.)

Vammaisten ihmisten asumispalveluiden laatusuositus kuvaa vammaisten henkilöiden asumispalveluiden tavoiteltavaa yleistä tilaa. Suositus ottaa kantaa viiteen osa-alueeseen, joita ovat päätöksenteko ja strategiat, rakentaminen, asunnot, yleiset palvelut ja yksilölliset palvelut. Suositus vahvistaa sen, että vammaisten ihmisten laadukkaat asumispalvelut edellyttävät yleisten rakenteiden esteettömyyttä. Suosituksessa korostetaan, että laadukkaasti toteutetuissa asumispalveluissa otetaan huomioon käyttäjien tarpeet. (Vammaisten ihmisten asumispalveluiden laatusuositus 2003, 12.) Käyttäjien tarpeiden huomioonottaminen on myös oman tutkimuksemme lähtökohta. Esteettömän asumisen toteuttamisessa käyttäjien näkökulmien selvittäminen ja hyödyntäminen on mielestämme tärkeä laatua lisäävä tekijä. Pohjimmiltaan tutkimuksessamme onkin kyse siitä, millaista on asiakkaan mielestä laadukas esteetön asuminen.

4 ITSENÄINEN ELÄMÄ JA ASUMISEN ESTEETTÖMYYS

Ihmisellä on tarve hallita elämäänsä saavuttaakseen niitä tavoitteita, jotka ovat juuri hänelle tärkeitä. Vammaiselle henkilölle tämä elämänhallinnan mahdollisuus edellyttää hänen erityisominaisuuksiensa ja tarpeidensa huomioon ottoa. Huomioon otton kannalta on tärkeää tiedostaa vammaisten yhdenvertaiset oikeudet sekä vammaisten itsensä että yhteiskunnan taholta. Tarjolla on myös oltava yksilöllisiä palveluita ja apuvälineitä, jotka mahdollistavat henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämisen sekä ehkäisevät vamman aiheuttaman haitan pahenemista ja ylläpitävät fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä. Lisäksi yhteiskunnalla on oltava avoin asenne kaikkia kohtaan ja esteettömyyden täytyy toteutua fyysisen ympäristön sekä tiedon saannin ja välittämisen osalta. Edellä mainitut asiat ovat vähimmäisedellytyksiä vamman haitan ehkäisyyn ja minimointiin, ja ne luovat mahdollisuuksia elämänhallintaan ja itsenäiseen elämään. (Vammaispoliittinen ohjelma 2001.) Monelle ihmiselle itsenäinen elämä voi olla itsestänselvyys, joka saattaa tulla esiin vain elämän isoissa käännekohdissa, kuten itsenäistymisessä vanhempien luota. Osalle ihmisistä itsenäinen elämä voi kuitenkin muodostua pienistä arjen askareista, joita pystyy tekemään itsenäisesti. Vammaisuus voi vaikuttaa monin tavoin ihmisen toimintakykyyn ja siihen, miten ihminen pystyy selviytymään itsenäisesti erilaisista arjen toiminnoista. Yhteiskunnan tulisi tukea jokaisen ihmisen mahdollisuutta itsenäiseen elämään. Esteettömyys on yksi keino mahdollistaa itsenäinen toiminen ja elämä.

Esteetön asuminen ja asumisen turvallisuus ovat olennaisia itsenäisen elämän edellytyksiä. Vaikka viime vuosina asumisen esteettömyys on lisääntynyt, ei vielä kuitenkaan ole tarjolla riittävästi esteettömiä tai esteettömäksi mukautettavissa olevia asuntoja. Myös kodin lähiympäristön esteettömyyden huomioonottaminen suunnittelussa vaihtelee paikkakunnittain. Toimiva asunto lisää vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia toimia itsenäisesti, ja sen vuoksi tulisi esteettömiä asuntoja olla riittävästi tarjolla. (Suomen vammaispoliittinen ohjelma 2010, 33 - 36.) Esteettömyydellä voidaan tukea itsenäistä elämää, ja joillekin ihmisille tukemisen keino on palveluasuminen. Palveluasuminen voi tarkoittaa esteetöntä asumista ja ulkopuolisen avun läsnäoloa. Palvelutalossa asuminen ja toisen avun tarvitseminen ei sulje pois ajatusta itsenäisestä elämästä ja itsenäisestä päätöksenteosta. Ajatus it-

senäisestä elämästä perustuu siihen, että henkilöllä on mahdollisuus itse päättää, mitä tekee ja tavoittelee, sekä toisen henkilön avun tarpeessa määritellä kyseisen avun luonne (Nurmi-Kolkkalainen 2009, 51). Tämä näkökulma on hyvin lähellä itsemääräämisoikeuden käsitettä. Vesalan (2010, 124) mukaan itsemäärääminen on oikeutta tehdä itseään koskevia valintoja ja päätöksiä. Sosiaalihuollon asiakkaan asemaa ja oikeuksia koskevassa laissa itsemääräämisoikeus määritellään yksilön oikeutena määrätä omasta elämästään sekä sitä koskevien päätöksiensä toteuttamisesta. Jotta sosiaalihuollon asiakkaan itsemääräämisoikeus toteutuu, on sosiaalihuoltoa järjestävän tahon tehtävä yhteistyötä ja oltava vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa. Itsemääräämisoikeus edellyttää yksilöltä kykyä hallita itseään sekä tehdä harkittuja itsenäisiä päätöksiä ja tekoja. (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2000.) Itsemääräämisoikeuden toteutumiseen vaikuttavat siis sekä yksilön että ympäristön ominaisuudet. Esimerkiksi vaikeavammaisilla henkilöillä ei ole mahdollisuutta itsemääräämisoikeuteen samassa merkityksessä kuin muilla henkilöillä, ja heidän riippuvaisuutensa muista ihmisistä ja yhteiskunnallisista palveluista on suurta (Eriksson 2008, 112).

Itsenäiseen elämään liittyy keskeisesti oman asunnon ja yksityisyyden toteutuminen eli itsenäinen asuminen. Itsenäinen asuminen ei välttämättä tarkoita asumista yksin ilman avun tarvetta vaan sitä, että myös ryhmämuotoisesti toteutetuissa palveluissa asiakkaalla on mahdollisuus elää yksilöllisesti ja toimia itsenäisesti. Asiakkaan tulisi pystyä toimimaan haluamallaan tavalla ja valitsemanaan ajankohtana myös oman asuntonsa ulkopuolella. (Nurmi-Kolkkalainen 2009, 18, 22.) Hyvin toteutetulla esteettömällä asumisella voidaan luoda edellytyksiä itsenäiselle toimimiselle, sekä asunnossa että asunnon ulkopuolella.

5 ESTEETÖN ASUMINEN OSANA HYVINVOINTIA

Yksi sosiaali- ja terveydenhuollon tavoitteista on ylläpitää ja edistää kansalaisten hyvinvointia. Tähän pyritään mahdollistamalla ihmisten osallistuminen yhteiskunnan toimintaan, mikä edellyttää ihmiseltä psyykkisiä ja fyysisiä resursseja. (Hännikäinen 2009, 59 - 60.) Esteettömyydellä pyritään mahdollistamaan kaikkien ihmisten osallistuminen yhteiskunnan toimintoihin (Vammaisten ihmisten asumispalveluiden laatusuositus 2003, 12; Pesola 2009, 1 - 2). Siksi voidaan ajatella, että esteettömyydellä on vaikutusta ihmisten hyvinvointiin.

Hyvinvointia on vaikea määritellä yksiselitteisellä tavalla. Hyvinvoinnin tarkastelussa voidaan kiinnittää huomiota esimerkiksi elintason, elämänlaatuun, tarpeisiin ja resursseihin. Tarveteoreettisessa määrittelyssä hyvinvointia pidetään tilana, jossa ihmisen tarpeet tulevat tyydyttyiksi. Tarveteoreettinen hyvinvoinnin määrittely perustuu ihmisen yksilölliseen hyvinvoinnin näkökulmaan. Resurssilähtöinen hyvinvoinnin määrittely kiinnittää huomiota aineellisiin ja aineettomiin voimavaroihin eli resursseihin. Resurssinäkökulmassa korostetaan tarpeita tyydyttävien resurssien hankkimista, jolloin elintaso nähdään elämänlaatua merkittävämpänä hyvinvoinnin muodostajana. Suomalainen hyvinvoinnintutkija Erik Allardt määrittelee hyvinvoinnin koostuvan sekä elämänlaadusta että elintasosta. Elintasaan liitetään terveys, koulutus, työllisyys, vapaa-aika ja taloudelliset resurssit. Elämänlaatuun liitetään yksilön status ja korvaamattomuus, mahdollisuus yhteisyyssuhteisiin sekä poliittiseen osallistumiseen. Elintaso ja elämänlaatua voidaan tutkia subjektiivisesta eli yksilöllisestä ja objektiivisesta eli yleisestä näkökulmasta. Hyvinvoinnin subjektiivisen ulottuvuuden määrittelee ihminen itse, ja siihen liittyy kokemukset tyytyväisyydestä, onnesta, osallisuudesta ja turvasta. Objektiivisen ulottuvuuden määrittelee taas asiantuntija tai työntekijä. Objektiivinen ulottuvuus käsittää yleensä materiaalisen hyvinvoinnin. Lisäksi hyvinvointia voi tarkastella normatiivisesta näkökulmasta, joka käsittää lain ja asetuksin säädetyt kansalaisten oikeudet ja viranomaisten velvollisuudet. (Hännikäinen 2009, 59 - 61; Kivelä & Lempinen 2009, 12 - 15.)

Haarnin mukaan vammaisten henkilöiden hyvinvointi muodostuu pitkälti samoista tekijöistä kuin muidenkin henkilöiden hyvinvointi. Vammaisten henkilöiden olosuhteet voivat kuitenkin poiketa jonkin verran tavanomaiseksi mielletyistä, minkä vuoksi olisi tärkeää tarkastella vamman aiheuttamia erityisolosuhteita hyvinvoinnin kannalta. Vammaisten henkilöiden hyvinvoinnin tarkastelussa nousee esiin syrjintä, syrjäytyminen, mahdollisuuksien eriarvoisuus, osallisuuden rajoitukset, turvallisuus ja itsemäärääminen. Vaikeavammaisten henkilöiden hyvinvointiin sisältyy lisäksi autonomia ja rajoituksista huolimatta mielekäs elämänsisältö. (Haarni, 2006, 10 - 11.) Esimerkiksi vammaisen henkilön asuessa palvelutalossa hän on usein ulkopuolisen avun tarpeessa, mutta tästä huolimatta on tärkeää säilyttää vammaisen henkilön oikeus itsemääräämiseen osana hyvinvointia.

ICF-luokituksen (International Classification of Functioning, Disability and Health) tarkoituksena on kuvata ihmisen toimintaresurssien suhdetta hänen toimintaympäristöönsä. Luokituksen mukaan hyvinvointi on kiinni sekä yksilötekijöistä että toimintaympäristön laadusta. Tämän vuoksi esimerkiksi vammaisten henkilöiden toimintakykyä voidaan parantaa sekä vammaisten henkilöiden resursseja lisäämällä että toimintaympäristöä muuttamalla. (Hännikäinen 2009, 59.) Koska toimintaympäristö on osa hyvinvointia, tulee myös esteettön ympäristö nähdä hyvinvoinnin osatekijänä.

Merkittävä osa esteetöntä ympäristöä on asumisen ympäristön esteettömyys. Esimerkiksi esteetön asunto mahdollistaa vammaisten henkilöiden aiempaa suuremman omatoimisuuden ja lisää hyvinvointia. Omatoimisuuden mahdollistamisen lisäksi esteetön asunto luo turvallisuutta. Esteettömän asumisen turvallisuus syntyy suunnitteluvaiheessa tapahtuvasta tapaturmariskien huomioon ottamisesta. Lähiympäristön esteettömyyden huomioon ottaminen osana esteetöntä asumista vaikuttaa myös hyvinvointiin ja helpottaa asioimista ja liikkumista. Ympäristön ja asumisen esteettömyys tukee itsemääräämisoikeuden ja osallistumisen mahdollisuuksia ja on olennainen osa vammaisten henkilöiden hyvinvointia. (Suomen vammaispoliittinen ohjelma 2010, 36; Ihalainen & Kettunen 2006, 164 - 165.) Sosiaalialan ammattilaisen näkökulmasta osallisuus lisää hyvinvointia ja on lisäksi osa syrjäytymisen ehkäisyä. Sen vuoksi on tärkeää tiedostaa esteettömän asumisen merkitys osallisuuden tukemisessa.

7 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Suomessa vammaisuuden tutkimus on jakautunut kolmeen alueeseen. Ensimmäinen alue on hallinnon näkökulmaan keskittyneet selvitystyyppiset tutkimukset, joissa lähtökohtana on esimerkiksi köyhyys ja hyvinvoinnin jakautuminen. Toisena alueena on yliopistotutkimukset, vaikka Suomen yliopistolaitoksessa ei ole laitosta, jonka painopisteenä olisi vammaisuuden tutkimus. Kolmas alue on vammaisuuden kokemuksellisen puolen tutkimus. (Teittinen 2006, 30 - 32.) Vammaistutkimuksella ei ole vakiintunutta asemaa Suomessa ja sen rahoitus on riittämätöntä, minkä vuoksi tieto vammaisten ihmisten elinolosuhteista on pirstaleista (Haarni 2006, 5). Tietoa puuttuu esimerkiksi siitä, miten vammaiset kokevat toimeentulonsa, asumisolonsa ja asumisympäristönsä (Eriksson 2008, 11). Oma tutkimuksemme keskittyy vammaisten henkilöiden kokemukseen esteettömästä asumisesta, josta löytyi niukasti aikaisempaa tutkimustietoa. Löytyi tutkimustietoa, joka koski vammaisten henkilöiden asumista yleisesti, mutta asumisen esteettömyysnäkökulma on jäänyt vähemmälle huomiolle. Perehdymme seuraavaksi kolmeen tutkimukseen, joiden kohteena ovat olleet vammaisten arkielämä ja palveluasuminen.

Eeva Päivärinta on tutkinut vuonna 1996 palvelutaloissa asuvien ihmisten kokemuksia palveluasumisesta. Tutkimuksen tarkoituksena oli koota kokemuksellista tietoa palveluasumisesta ja palvelutaloista elämis- ja toimintaympäristöinä asukkaiden näkökulmasta. Tutkimuksessa palveluasuminen koettiin mahdollisuutena selviytymiseen ja itsenäiseen elämään. Tyytyväisyys palveluasumiseen oli yhteydessä asukkaiden kokemukseen itsenäisestä elämästä. Palveluasuminen loi turvallisuutta, mikä lisäsi elämänlaatua ja kokemuksellista terveyttä. Tutkimuksessa tuli esiin myös yhteisöllisyyden merkitys palveluasumisessa. Palveluasuminen mahdollistaa sosiaalisen kanssakäymisen, mikä luo sosiaalista turvallisuutta. Tutkimuksen mukaan yhteiset tilat, kuten ravintola- ja lähioleskelutilat, ovat merkittävässä osassa yhteisöllisen kanssakäymisen mahdollistamisessa.

Vuonna 2002 Helsingin kaupunki ja Asumispalvelusäätiö ASPA aloittivat selvitysprojektin, jonka tarkoituksena oli kartoittaa asumispalvelujonossa olevien henkilöiden asumistar-

vetta. Projektissa haastateltiin 27 palveluasumisjonossa olevaa henkilöä. Projektin loppuraportista selviää, että asunnolta toivottiin riittävää kokoa, asunnon sijaintia lähellä palveluita ja parvekettä. Tärkeänä pidettiin myös mahdollisuutta olla tarvittaessa yksin. Haastateltavat kokivat tarvitsevansa apua päivittäisissä toiminnoissa sekä sairauden hoidossa. Tärkeinä asioina elämässä pidettiin itsenäisyyttä, vapautta ja yksityisyyttä. (Haakana 2003, 28 - 29.)

Susan Eriksson on tutkinut vuonna 2008 vammaisten henkilöiden arkielämää ja itsemääräämistä. Asuminen oli tutkimuksen yhtenä osana. Tutkimuksessa haastateltiin yhteensä kolmekymmentä vammaista henkilöä. Tutkimuksessa haastatellut vammaiset henkilöt asuivat pääosin asumispalveluyksiköissä, muutama asui vanhempien luona tai itsenäisesti. Tutkimuksen mukaan asumisen tiloissa ei koettu olevan puutteita; koettiin, että esteettömyys on otettu huomioon asunnoissa riittävällä tavalla. Tutkimuksesta selvisi, että esteettömyys asumisessa oli otettu huomioon esimerkiksi leveiden oviaukkojen ja kynnyksettömyyden kautta. Asumispalveluyksiköissä pyrittiin asukkaiden itsenäisen selviytymisen tukemiseen. Tutkimuksen mukaan asumispalvelujärjestelmää pyritään kehittämään siten, että laitosasumisen sijaan suositaan muita asumismuotoja.

8 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Tutkimuksemme tarkoituksena on tutkia Kokkolan Validia-palveluiden asiakkaiden näkemyksiä esteettömästä asumisesta. Tutkimuksen tavoitteena on vastata seuraaviin kysymyksiin:

1. Mitä esteettömyys merkitsee asiakkaalle?
2. Millainen on asiakkaan mielestä esteetön asuminen?
 - 2.1. Mitä nykyisessä asumisessa tulisi ottaa huomioon esteettömyyden suhteen?
 - 2.2. Millainen on asiakkaan unelma-asunto?
3. Miten asumisen esteettömyys vaikuttaa asiakkaan itsenäiseen elämään?

Tutkimuksen tavoitteena oli saada tietoa siitä, millainen Validia-palvelun asiakkaiden mielestä on esteetön asuminen ja asunto. Tavoitteena oli myös selvittää, mitä esteettömyys asukkaalle merkitsi ja millaisiin asioihin heidän mielestään tulisi esteettömässä asumisessa kiinnittää huomiota ja miten esteettömyys vaikuttaa asiakkaiden itsenäiseen elämään.

Tutkimuskysymyksiä avulla pyrimme saamaan tietoa esteettömästä asumisesta asiakasnäkökulmasta. Ensimmäinen tutkimuskysymys tarkastelee yleisesti esteettömyyttä ja sitä, millaisia merkityksiä esteettömyydellä on eri yksilöille. Toinen tutkimuskysymys kiinnittyy itse esteettömään asumiseen. Esteettömästä asumisesta halusimme tietoa sekä asumisen nykytilasta että asukkaiden haaveista ja sitä kautta esteettömän asumisen tulevaisuusnäkymistä. Kolmannessa tutkimuskysymyksessä tavoitteena on saada tietoa siitä, miten asukkaan itsenäisyyteen voi vaikuttaa esteettömyyden kautta. Tulevina sosionomeina meitä kiinnostaa lisäksi näkökulma siitä, miten voimme tukea yksilöitä itsenäisessä elämässä. Tämän vuoksi tavoitteena on myös saada tietoa esteettömyyden vaikutuksesta asiakkaan itsenäiseen elämään ja sitä kautta hyvinvointiin.

9 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

9.1 Tutkimuksen menetelmät ja kohderyhmä

Tutkimusprosessimme alkoi keväällä 2009 ollessamme yhteydessä Kokkolan Validia-palveluiden palvelupäällikköön. Kesällä 2009 aloimme työstää tutkimussuunnitelmaa (liite 1). Tutkimussuunnitelman valmistuttua syksyllä 2009 allekirjoitimme yhteistyösopimuksen (liite 2) ja haimme tutkimusluvan (liite 3). Tutkimuksemme tarkoituksena on saada tietoa Validia-palveluiden asiakkaiden näkemyksistä esteettömästä asumisesta. Tavoitteena ei ole saada määrällistä ja tilastollisin menetelmin tuotettua tietoa vaan laadullista tietoa, siitä miten asukkaat kokevat asumisen esteettömyyden ilmiönä. Tämän vuoksi tutkimuksemme on luonteeltaan laadullinen eli kvalitatiivinen.

Laadullisessa tutkimuksessa ei ole kyse luonnontieteellisistä koeasetelmista ja aineiston saattamisesta määrälliseen muotoon vaan tulkittavan ilmiön käsitteellistämisestä, jossa aineistonkeruunvälineenä toimii tutkija itse. Laadullinen tutkimus voidaan nähdä arvoituksen ratkaisuun pyrkimisenä, jolloin tutkittavan ilmiön arvoituksen ratkaiseminen etenee vähitellen aineistoa kerätessä. Sen vuoksi tutkimuksen vaiheet ja menetelmät voivat muovautua tutkimusprosessin edetessä. (Kiviniemi 2007, 70, 74; Alasuutari 2007, 32.) Vaikka laadullinen tutkimus on luonteeltaan empiiristä, on kuitenkin teorian osuus tärkeä (Tuomi & Sarajärvi 2002, 17). Tämän vuoksi on tutkimuksessa avattu tietoperustan kautta tärkeät tutkimuksen teemat ja käsitteet. Lisäksi tutkimuksen johtopäätöksissä on tutkimustuloksia yhdistetty teoriaan.

Kvalitatiivisia tiedonhankinnan strategioita on olemassa useita erilaisia. Näistä yksi on case- eli tapaustutkimus, jolla pyritään tutkimaan jotakin nykyhetken tapahtumaa, ilmiötä tai ihmistä tietyssä ympäristössä. Tapaustutkimuksessa pyritään ymmärtämään ilmiötä entistä syvällisemmin. Tapaustutkimuksella voidaan tuottaa kuvailevaa materiaalia, josta voidaan tehdä erilaisia tulkintoja. (Metsämuuronen 2008, 16 - 17.) Tutkimuksessamme halusimme tutkia Kokkolan Validia-palveluiden asiakkaiden näkemyksiä esteettömästä asumisesta.

Tutkimuksesta tekee tapaustutkimuksen se, että halusimme tutkia juuri Kokkolan Validia-palveluiden asiakkaita heidän asuinympäristössään. Haluamme juuri heidän näkemyksensä asioista. Toisaalta tutkimuksellamme on myös yhteyksiä fenomenografiaan, joka pyrkii tutkimaan ihmisten käsityksiä asioista ja kuvaamaan sitä kautta jotain ilmiötä (Metsämurtonen 2008, 34). Tapaustutkimus voikin perustua jollekin tieteenfilosofiselle pohjalle, joka ohjaa tutkimusta, mutta tärkein tutkimuksen ohjaaja on kuitenkin tutkimuksen tavoitteet ja tutkimustehtävät (Eriksson & Koistinen 2005, 2).

Tutkimuksen kohderyhmänä oli Kokkolan Validia-palveluiden asiakkaat. Kokkolan Validia-palveluiden asiakkaisiin kuuluu sekä palvelutalossa asuvia että päivätoiminnan asiakkaita, jotka eivät välttämättä asu palvelutalossa. Tutkimus toteutettiin haastattelemalla kymmentä Kokkolan Validia-palvelun asiakasta. Haastateltavista puolet oli miehiä ja puolet naisia. Joulukuussa 2010 järjestimme tiedotustilaisuuden (liite 4), jossa kerroimme asiakkaille tutkimuksesta ja sen tavoitteista ja sen perusteella he saivat itse päättää, haluavatko ottaa osaa tutkimukseen. Halusimme, että asukkaat saisivat vapaaehtoisesti osallistua sekä tiedotustilaisuuteen että tutkimukseen. Emme halunneet rajata sitä, kuinka hyvä- tai huonokuntoisia asukkaita otamme tutkimukseen mukaan. Tutkimus toteutettiin teemahaastatteluna, jossa käsitelimme viisi erilaista teemaa. Haastatteluista saatu materiaali analysoitiin sisällönanalyysillä, jonka avaamme tarkemmin tutkimuksen analysointikohdassa.

9.2 Aineiston kerääminen

Aineisto kerättiin haastattelemalla Kokkolan Validia-palveluiden asiakkaita. Haastattelut toteutettiin tammi-helmikuun 2010 aikana. Haastattelutilanteet tapahtuivat asiakkaiden omissa asunnoissa, heidän luvallaan. Jos haastateltavat eivät olisi halunneet tehdä haastattelua kotona, olisimme voineet käyttää Validia-palveluiden neuvotteluhuonetta. Kaikki haastateltavat antoivat kuitenkin luvan suorittaa haastattelun kotonaan. Koimme, että jo pelkästään tutkimuksen aiheita ajatellen koti oli hyvä haastatteluympäristö. Toisaalta koti on turvallinen ympäristö, jossa haastateltava tuntee olevansa omalla maaperällä. Lisäksi aihe oli lähellä ja asunnon esteettömyyteen liittyvät asiat saattoivat muistua paremmin mie-

leen asunnossa. Haastattelutilanteissa toinen meistä haastatteli ja toinen kirjasi haastattelun suoraan tietokoneelle, tarvittaessa molemmat kuitenkin esittivät tarkentavia kysymyksiä. Emme valinneet haastattelujen tallennusmuodoksi äänittämistä, koska vaarana olisi ollut, että emme olisi saaneet selvää ääninauhoille tallennetusta puheesta. Joillakin haastateltavilla oli vaikeuksia puheentuotossa ja tämän vuoksi haastattelujen kirjaaminen haastattelujen yhteydessä oli luotettavampi tapa varmistua siitä, että olimme ymmärtäneet puheen oikein.

Aineistonkeruumenetelmäksi valitsimme haastattelun, joka on yksi laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmistä. Haastattelun avulla voidaan päästä lähelle tutkittavien henkilöiden kokemuksia ja ajatuksia. Haastattelun hyödyksi voidaan lukea joustavuus, mikä näkyy mahdollisuutena toistaa kysymyksiä ja esimerkiksi saatuja vastauksia. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 73 - 74; Hirsjärvi & Hurme 2000, 16.)

Haastattelumuodoksi valitsimme teemahaastattelun. Hirsjärvi ja Hurme (2000, 48) luonnehtivat teemahaastattelua puolistrukturoiduksi haastatteluksi, jossa haastattelu etenee ennalta valittujen teemojen mukaan. Teemahaastattelussa riippuu paljon tutkijoista, miten paljon haastateltavalle annetaan vapautta kertoa kokemuksistaan. Kuitenkin tavoitteena on saada tutkimustehtävän mukaisia vastauksia. Tutkimustehtävä ohjaa myös ennalta valittujen teemojen asettelua. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 77 - 78.) Valitsimme juuri teemahaastattelun siksi, että haastateltavilla olisi vapautta tuoda kokemuksiaan esille omin sanoin, mutta kuitenkin tutkimustehtävien mukaisten teemojen mukaan. Teemahaastattelumme (liite 5) sisälsi taustatietojen lisäksi viisi teemaa, jotka olivat esteettömyys, esteetön asuminen, nykyinen asuminen, unelma-asunto sekä itsenäinen elämä ja hyvinvointi. Teemat sisälsivät ennalta suunniteltuja alakysymyksiä, mutta haastattelutilanne ei ollut sidottu näihin kysymyksiin, vaan tarvittaessa oli mahdollista esittää lisäkysymyksiä. Haastateltavilla oli myös mahdollisuus kertoa teemoihin liittyviä asioita ja kokemuksia kysymysten ulkopuolelta.

9.3 Tutkimuksen aineiston analysointi

Teemahaastattelut analysoimme sisällönanalyysilla. Sisällönanalyysi on analyysimenetelmä, jonka avulla tutkittava ilmiö kuvataan tiivistetyssä ja yleisessä muodossa, josta tehdään johtopäätöksiä. Sisällönanalyysissä etsitään tekstistä merkityksiä. Sisällönanalyysiä voidaan tehdä induktiivisesti eli aineistolähtöisesti tai deduktiivisesti eli teoriaohjaavasti. Aineistolähtöisessä analyysissä yhdistellään aineiston käsitteitä ja vastataan näin tutkimustehtävään, kun taas teoriaohjaavassa analyysissä aineisto luokitellaan valmiiseen viitekehukseen teeman tai käsitekartan ohjatessa. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 104 - 120.) Tässä tutkimuksessa sisällönanalyysin pääpaino on induktiivisessä analyysissä, koska teemojen analyysissä lähdimme muodostamaan käsitteitä ja luokittelua aineistostamme, ja näin analyysi oli aineistolähtöistä. Toisaalta teemahaastattelun teemat, jotka oli johdettu tutkimuskysymyksistä, ohjasivat analyysiamme, koska analysoimme aineiston teemoittain. Sen vuoksi analyysissä on nähtävissä myös deduktiivista otetta. Deduktiivista otetta on myös johtopäätösosassa, koska tuloksia on tarkasteltu teorian kautta.

Sisällönanalyysi voidaan jaotella kolmivaiheiseksi prosessiksi, johon kuuluu aineiston pelkistäminen, aineiston ryhmittely ja teoreettisten käsitteiden luominen. Sisällönanalyysi alkaa aineiston auki kirjoittamisesta ja sen lukemisesta. Aineistoon perehtymisen jälkeen aletaan etsiä pelkistettyjä ilmauksia, jotka kootaan listaksi. Näistä pelkistetyistä ilmauksista etsitään yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia ja sitä kautta yhdistetään pelkistettyjä ilmauksia ryhmiä, joista muodostuu alaluokkia. Alaluokista etsitään myös yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia ja alaluokkia yhdistetään muodostaen niistä yläluokkia. Lopulta yläluokat yhdistetään ja muodostetaan kokoava käsite. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 111.)

Omassa tutkimuksessamme meidän ei tarvinnut kirjoittaa haastatteluja auki, koska kirjaimme haastattelut sana sanalta jo haastattelua tehdessä. Aloitimme analyysin lukemalla haastatteluaineistoa läpi kokonaisuutena. Aluksi ajattelimme, että analysoimme koko aineiston yhtenä kokonaisuutena. Pian kuitenkin huomasimme, että aineisto jakautui selvästi teemoihin teemahaastattelun teemojen mukaisesti. Sen vuoksi analysoimme jokaisen teeman erikseen. Jaoimme aineiston analyysiyksiköihin, jotka muodostuivat eripituisista virk-

keistä, jotka ilmaisivat ajatuksen yhdestä asiasta. Kun olimme saaneet analyysiyksiköt jaoteltua, aloimme analysoida yksiköitä miettien, mikä on jokaisen yksikön pääajatus yksinkertaisuudessaan. Pelkistimme siis tekstiä. Näitä pelkistettyjä ilmauksia aloimme koota ryhmiin, joissa samaa merkitsevät ilmaukset tulivat samoihin ryhmiin. Muodostimme ryhmiä, joissa pelkistetyillä ilmauksilla oli sama pääajatus. Näistä ryhmistä muodostuivat alakäsitteet. Seuraavaksi analysoimme alakäsitteet ja niiden merkityksiä ja kokosimme toisiinsa liittyvät alakäsitteet yhteen yläkäsitteiksi. Yläkäsitteistä taas muodostuivat kokoavat käsitteet. Analysoinnin tuloksena tullut ryhmittely on kokonaisuudessa liitteenä (liite 6). Ryhmittelyssä on teemojen mukaisesti taulukoitu analyysin eteneminen aidoista ilmauksista kohti kokoavia käsitteitä. Tutkimustulokset-osassa avaamme analyysin tulokset teemoittain. Johtopäätös-osassa tarkastelemme tutkimustuloksia tutkimuskysymysten kautta.

Analysointi perustuu aina tulkinnalle, ja tutkijan tulee tiedostaa omien näkökulmiensa ja tulkintojensa kehittyminen tutkimuksen edessä (Kiviniemi 2007, 70). Silloin reflektiolla eli oman ajattelun ja oppimisen käsittelyllä on tärkeä asema koko tutkimusprosessin aikana, jotta voimme itse ymmärtää, mihin tulkintamme perustuvat. Meidän tutkijoina pitäisi pystyä näyttämään myös lukijalle, miksi olemme tulkinneet aineistoa siten kuin olemme. Tutkijoina ajattelumme pohjalla on käsitys vammaisuudesta yksilön ja yhteiskunnan välisenä vuorovaikutuksena, jossa vammaisuuden vaikutus toimintakykyyn ei riipu pelkästään vamman laadusta vaan myös yhteiskunnan järjestyksestä. Sen takia ympäristön esteettömyys vaikuttaa käyttäjän toimintakykyyn. Tulkintamme pohjautuu lisäksi sille ajatukselle, että palvelun käyttäjä on asiantuntijana palvelun laadusta kertojana. Tässä tutkimuksessa se tarkoittaa sitä, että asiakas on asiantuntija kertomaan asunnon esteettömyydestä. Asiakkaan kokemus on myös ainutkertainen ja siksi tärkeä. Tutkimuksessamme pyrimme selvittämään asiakkaiden kokemuksia esteettömästä asumisesta. Vaikka pyrimmekin mahdollisimman objektiiviseen tulkintaan, uskomme, että tulkintaamme ovat vaikuttaneet myös omat käsityksemme esteettömyydestä. Tutkijoina näemme esteettömyyden laajassa merkityksessä ympäristön, palveluiden ja vuorovaikutuksen esteettömyytenä.

9.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Luotettavan tiedon tuottaminen on tutkimuksen tärkeimpiä tehtäviä. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavan tiedon tuottamisen yhteydessä korostuu usein tutkimuksen tulkinnallisuus. Silloin luotettavuuden kannalta voidaan pohtia, voidaanko tehdä tulkintaa siten, että kaikki muutkin tulkitsevat tiedon samoin ja pitävät sitä luotettavana tietona. Vaikka laadullinen tutkimus perustuukin tutkijan tulkintaan, täytyy silti pystyä perustelemaan työn luotettavuutta. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta voidaan tarkastella aineiston koon, laadun ja keräämistavan kautta. Aineiston koon riittävyyteen vaikuttavat pääasiassa tutkimuskysymysten asettelu eli se, onko aineiston koko järkevä tutkimuskysymysten kannalta. (Jokinen 2008, 243 - 245.) Tässä tutkimuksessa aineiston koko on mielestämme riittävä tutkimuskysymysten kannalta. Olemme kyenneet löytämään keräämästämme aineistosta vastaukset tutkimuskysymyksiimme, ja silloin aineiston voidaan katsoa olevan riittävän. Mielestämme kymmenen haastateltavaa henkilöä on suuri määrä haastateltavia, mutta koska tutkimuksessamme oli kaksi tutkijaa, pystyimme yhdessä vastaamaan haasteeseen.

Koon ohella tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa aineiston laatu. Tutkimuksen laatua lisäävä tekijä on tutkijoiden määrä. Kun tutkijoita on enemmän kuin yksi, sekä aineiston keräämis- että tulkintavaiheessa kahden henkilön työskentely on merkittävä lisä tutkimukselle. Esimerkiksi tulkintavaiheessa tutkijat voivat verrata tulkintojaan jatkuvasti, ja koko tutkimuksen ajan toisen työskentelyn kommentointi on mahdollista. (Jokinen 2008, 245.) Tässä tutkimuksessa koko tutkimus, haastattelut, analysointi, tulkinta sekä raportointi, tehtiin yhdessä tutkijaparina. Koemme, että se lisää tutkimuksen luotettavuutta. Haastattelu- vaiheessa pystyimme jakamaan työtä siten, että keskittyminen olennaiseen eli haastateltavien kuuntelemiseen ja tarvittavan tiedon saamiseen oli paremmin mahdollista, kuin jos tutkijoita olisi ollut vain yksi. Tulkintavaiheessa pystyimme vertaamaan käsityksiämme keskenään ja sitä kautta pääsemään mahdollisimman objektiiviseen tulkintaan.

Luotettavuuden kannalta tärkeää on myös se, että lukija voi seurata tutkijan analysoinnin päättelyketjua. Tutkijan tehtävänä on näyttää mahdollisimman johdonmukainen kuva omista tulkinnoistaan ja niistä perusteista, joilla on näihin päätynt. Kiviniemen mukaan

eri tutkijat saattavatkin nostaa samasta aineistosta esiin eri asioita heidän luokitusperusteidensa ja tulkintojensa mukaan. (Kiviniemi 2007, 72 - 83.) Aineiston analyysikohdassa olemme avanneet sitä jäsenyysmaailmaa, missä me tutkijoina olemme liikkuneet ja miltä ymmärryspohjalta olemme tehneet tulkintamme. Tutkimuksen tietoperustassa olemme myös avanneet ne olennaiset käsitteet, jotka ovat ohjanneet tutkimustamme. Analyysiprosessin avaaminen lisää tutkimuksen luotettavuutta, ja koimme avaamisen tärkeäksi, koska se kertoo lukijalle, miksi olemme painottaneet toisia asioita enemmän ja toisia vähemmän. Ongelmaksi päättelyketjun avaaminen voi muodostua, mikäli tuloksien esittämisessä sorruutaan sitaattien liialliseen esittelyyn päättelyketjun luotettavuutta todisteltaessa tai toisaalta sitaattien vähäiseen käyttöön (Jokinen 2008, 246). Tämän ongelman ratkaisimme tutkimuksessamme siten, että sitaatit ovat nähtävissä sisällön analyysia koskevissa liitteissä, joissa on nähtävissä myös luokittelu kokonaisuudessaan. Tällä tavoin lukijalla on mahdollisuus nähdä miten luokittelu on koottu. Osa sitaateista on myös itse raporttitekstissä elävöittämässä tekstiä.

Tutkimusta tarkasteltaessa eettiseltä kannalta voidaan keskittyä joko tutkimuksen teknillisiin ratkaisuihin, kuten haastateltavien informointiin, menetelmien luotettavuuteen tai yksityisyysuojaan. Toisaalta tutkimusetiikkaa voidaan tarkastella moraalisten valintojen kautta, liittyen tutkimuksen tiedekäsitykseen. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 125.) Tutkimuksen edetessä olemme tehneet erilaisia valintoja, jotka koskevat esimerkiksi tutkimuksen aihetta ja menetelmällisiä ratkaisuja. Näiden valintojen tekemiseen on vaikuttanut se, ettemme ole halunneet tutkimuksellamme loukata ketään. Omassa tutkimuksessamme tutkimuksen eettisyys näkyy esimerkiksi haastateltavien yksityisyyden säilyttämisessä. Emme ole halunneet tuoda haastateltavien taustatiedoista liikaa esille. Lisäksi eettisyys on näkynyt haastateltavien informoinnissa. Kerroimme tutkimuksesta sekä informaatiotilaisuudessa ennen haastateltavien valintaa että itse haastattelun aikana. Sitä kautta olemme halunneet myös vakuuttua siitä, että haastateltavat ovat varmasti ymmärtäneet tutkimuksen luonteen ja haastattelujen tarkoituksen. Haastatteluajat sovimme henkilökohtaisesti jokaisen haastateltavan kanssa. Kaikki tutkimuksen myötä syntyneet dokumentit ovat liitteenä opinnäytetyöraportissa.

10 TUTKIMUKSEN TULOKSET

10.1 Haastateltavien taustatietoja

Haastattelimme kymmentä Kokkolan Validia-palveluiden asiakasta. Haastateltavat olivat iältään 27 - 67-vuotiaita. Kaikki haastateltavat ovat liikunta- ja vaikeavammaisia henkilöitä. Kolmella haastateltavalla on ollut liikuntavamma syntymästä lähtien ja muilla 2 vuotta tai enemmän. Haastateltavien yksityisyyden säilyttämiseksi emme tuo esille heidän vammansa diagnoosia tarkemmin. Kaikki haastateltavat yhtä lukuun ottamatta käyttävät liikumiseen pyörätuolia. Osalla on käytössä sähköpyörätuoli, ja osa käyttää manuaalipyörätuolia. Muita käytössä olevia apuvälineitä olivat esimerkiksi nostolaite, tarttumapihdit, rollaattori, sähkösätky, suihkutuoli ja nostovyö.

Liikuntavamma vaikuttaa monilla arjessa selviytymiseen. Useimmat haastateltavat kokivat tarvitsevansa avustajan apua erilaisissa arjen toiminnoissa, kuten pukeutumisessa ja peseytymisessä. Osa koki vamman vaikutuksen arjessa selviytymiseen vähäiseksi, ja he pyrkivät tekemään mahdollisimman paljon itse, mutta tarvittaessa pyytävät avustajan apua. Seuraavaksi käsittelemme haastattelujen tuloksia. Kursivoidulla lainausmerkkien sisällä olevalla tekstillä on ilmaistu haastateltavien aitoja ilmauksia. Ilmauksissa ei tule ilmi, kuka haastateltavista on sen sanonut, koska emme ole raportissa muutenkaan tuoneet esiin haastateltavien taustatietoja yksilökohtaisesti yksityisyyden säilyttämisen takia. Avaamme tulokset teemahaastattelujen teemojen mukaan. Teemojen alla käymme läpi aineistoa sisällön analyysin avulla muodostetun ryhmittelyn mukaisesti (liite 6).

10.2 Esteettömyys

Esteettömyyden merkityksestä kysyttäessä haastateltavien puheissa nousi esiin *esteettömyyden vaikutus liikkumiseen* sekä *palveluiden käytettävyys*. Osalle esteettömyys merkitsi nimenomaan liikkumista, ja he näkivät liikkumisen tärkeänä ja olivat sitä mieltä, että sen tulisi olla mahdollisimman vaivatonta. Esteettömyyden vaikutuksessa liikkumiseen tuli esiin myös esteettömyyden vaikutus liikkumisen rajoittumiseen. Liikuntavammaiset henkilöt saattavat välttää ympäristöjä, joissa on vaikea liikkua.

”en mä kyllä liiku missään missä on vaikeeta liikkua”

Palveluiden käytettävyyteen liittyi sekä palveluihin pääsyn tärkeys että esteettömyyden lisääntyminen. Palveluihin pääsyn kannalta haastateltavat toivat esiin sen, että joissakin palveluissa esteettömyyttä ei ole otettu tarpeeksi huomioon, koska raput ja kynnykset voivat estää palveluihin pääsyn.

”no kaupungillakin kun menee niin pitää mennä semmoiseen kauppaan misä ei ole portaita”

Toisaalta tuotiin esiin myös toiveita siitä, että palvelut ovat lähellä.

”olis palvelut ihan lähellä”

Haastateltavien mielestä vammaiset henkilöt tulisi ottaa paremmin huomioon palveluihin pääsyn kannalta, mutta he ovat kuitenkin huomanneet esteettömyyden lisääntyneen.

10.3 Esteetön asuminen

Asumisen esteettömyys oli tutkimuksen pääaihe, ja siitä muodostui haastattelujen laajin kokonaisuus. Esteetöntä asumista käsiteltiin *avuntarpeen huomioinnin*, nykyisen asumisen sekä unelma-asunnon näkökulmasta. Nykyinen asuminen jakautui *asumisen nykytilaan* ja *nykyisen asumisen esteettömyyteen*. Unelma-asunto-osa käsittelee *asumisen tulevaisuuskuva*.

Yhtenä osana esteettömään asumiseen kuului avuntarpeen huomiointi, joka jakaantui ulkopuoliseen apuun ja apuvälineisiin. Ulkopuoliseen apuun kuuluu avustajantarve asumisessa, avuntarve asunnon ulkopuolella ja avuntarpeeseen vastaaminen. Jotta haastateltavien asuminen olisi toimivaa, he tarvitsevat avustajan apua päivittäisissä toiminnoissa, esimerkiksi suihkussa. Avuntarve ei rajoitu pelkästään asuntoon, vaan osa tarvitsee apua myös asunnon ulkopuolella. Avun saanti koettiin eri tavalla: osa koki saavansa avun heti kun tarvitsi, ja osa koki joutuvansa odottamaan avun tuloa.

Erilaiset apuvälineet olivat merkittävässä osassa tukemassa asukkaiden itsenäistä selviytymistä ja sitä kautta esteetöntä asumista. Haastateltaville tärkein apuväline on pyörätuoli, koska sen avulla he pääsevät liikkumaan. Isoja apuvälineitä, joilla koettiin olevan merkitystä asumiseen, olivat nosturi, suihkutuoli, sähkösätky ja rollaattori. Pieniä apuvälineitä olivat kävelykeppi, turvaranneke, WC:n kahvat ja kaiteet ja hallintalaite, jonka avulla sai esimerkiksi ovet auki ja valot päälle.

10.3.1 Nykyinen asuminen

Asumisen nykytila jakautui asumisen ympäristön kuvailuun ja asumisen laatuun. Asumisen ympäristö sisältää haastateltavien nykyisen asumismuodon, joka useimmilla oli yksiö. Asumisen ympäristöön kuuluivat myös palvelutalon muut tilat, kuten ruokasali, jumppasali

ja monitoimitila. Asumisen ympäristön kannalta pohdittiin myös itse asunnon merkitystä. Pääasiassa asunto merkitsi kotia, mutta yksi koki asunnon varastoksi.

Asumisen laatuun liittyi kokemus hyvästä palvelusta. Yhden haastateltavan mielestä hyvään palveluun liittyi, että palvelutalossa saa ruokaa, mutta muuten hyvää palvelua ei tarkemmin eritelty. Asuminen koettiin toimivaksi ja esteettömäksi. Tärkeänä pidettiin sitä, että haastateltavat pääsivät liikkumaan.

”palvelutalo on sellainen että pääsee liikkumaan sujuvasti, pääsee pyörätuolilla”

Aineistosta nousi esiin tyytyväisyys nykyiseen asumiseen. Tyytyväisyys liittyi itse asuntoon, koko palvelutaloon ja palveluun.

Nykyisen asumisen esteettömyyteen liittyi liikkumista vaikeuttavien tekijöiden huomioon ottaminen sekä esteettömyys asunnon sisällä. Liikkumista vaikeuttavia tekijöitä olivat matot, kynnykset ja pienet tai huonosti aukeavat ovet. Haastateltavat kuitenkin kokivat, että nykyisessä asumisessa nämä seikat oli pääsääntöisesti hyvin huomioitu.

”suihkutuolia ei voi laittaa vessaan, kun ei mahdu ovesta, ovet vois olla leveemmät”

”ei oo mattoja, en halunnut mattoja tänne vaikeuttamaan”

”ei sais olla kynnyksiä ollenkaan, tässä asunnossa ei ole kynnyksiä”

Asunnon esteettömyyden kannalta haastateltavat kiinnittivät huomiota erityisesti keittiön ja WC:n esteettömyyteen. Haastateltavien mielestä WC:t voisivat olla nykyistä esteettömämpiä. Sujuvan toimimisen kannalta olisi tärkeää, että WC:t olisivat isompia ja että esimerkiksi istuimen sijaintiin kiinnitettäisiin huomiota. Hyväksi koettiin WC:ssä olevat käsituet.

Keittiön esteettömydessä eniten tulisi kiinnittää huomiota kaappien sijaintiin. Useimpien mielestä kaapit olivat liian korkealla. Huomioitavaa asunnon esteettömydessä on myös asunnon koko. Osa koki nykyisen asunnon sopivan kokoiseksi, mutta osa koki tarvitsevänsä isomman asunnon. Asunnon neliömäärä ei ollut suhteessa haastateltavien kokemukseen asunnon koon riittävydestä. Esimerkiksi henkilö, jolla oli yksiö, saattoi kokea asunnon riittävän suureksi, mutta henkilö, jolla oli kaksio, saattoi kokea sen liian pieneksi.

10.3.2 Unelma-asunto

Unelma-asunto-kappale käsittelee esteettömän asumisen tulevaisuuskuva haastateltavien näkökulmasta. Tulevaisuuskuva jakautui esteettömään unelma-asumiseen sekä siihen, mitä tulisi ottaa huomioon tulevaisuuden asumisessa esteettömyyden kannalta.

Käsitys siitä, millaisen esteettömän unelma-asunnon tulisi olla, riippui täysin haastateltavasta. Näkemys unelma-asunnon asumismuodosta vaihteli omakotitalosta palveluasumiseen, joka toteutuisi palvelutalossa. Yhdelle haastateltavista unelma-asunto oli mökki. Unelma-asunnon koosta oltiin myös montaa mieltä. Osa koki tarvitsevänsä enemmän tilaa, kun taas toisille nykyistä asuntoa vastaavat tilat olisivat riittävät. Unelma-asunnon koon kautta otettiin kantaa myös avustajien määrään ja apuvälineiden mahtumiseen:

”vähän niin kuin tämä mutta pienempi, pärjäis varmaan viidellä avustajalla”

”iso mihin apuvälineet mahtuu, apuvälineet on isoja laitteita”

Useimmat halusivat unelma-asunnon sijaitsevan lähellä keskustaa, mutta yhden haastateltavan unelma-asunto sijaitsisi merenrannalla. Unelma-asunnon ominaisuuksilta toivottiin esteettömyyttä lisääviä tavanomaisia ratkaisuja, kuten hissejä, kynnyksettömyyttä, portaattomuutta ja asfalttipihaa. Erikoisempina toiveina oli sivuille avautuvat uuninluukut sekä nappuloilla avautuvat verhot ja laskeutuvat saunanlauteet. Lisäksi unelma-asuntoon toivottiin uima-allasta, punttisalia, televisiota ja puhelinta. Kaksi haastateltavaa toi esiin, että

heillä voisi olla mahdollisuus joskus asua unelma-asunnossaan, osa ei uskonut sen olevan mahdollista ja osa oli saanut jo asua unelma-asunnossaan.

Pohdittaessa, miten esteettömyyttä voisi tulevaisuudessa lisätä, nousi esiin kaksi asiaa, ovien esteettömyyden tärkeys ja hissien käytettävyys. Ovien tulisi olla tarpeeksi leveät, ovien kahvojen tulisi olla oikealla kohdalla ja korkeudella. Lisäksi ovien tulisi avautua niin, että käyttäjän olisi mahdollisimman helppo kulkea niistä. Rakennuksissa, joissa on useampi kerros, tulisi olla käytettävissä hissi. Hississä tulisi olla automaattisesti aukeavat ovet.

10.4 Itsenäinen elämä ja hyvinvointi

Teemahaastattelun viimeisenä teemana oli itsenäisyys ja hyvinvointi. Aineiston pohjalta muodostuivat ryhmät, jotka käsittelevät *itsenäistä esteetöntä asumista* sekä *esteettömän asumisen yhteyttä hyvinvointiin*.

Haastateltavien mielestä itsenäinen esteetön asuminen koostuu valinnan vapaudesta, asumisen yksityisyydestä ja suunnittelun merkityksestä. Valinnan vapauteen liittyi itsemäärääminen, itsenäisen toimimisen mahdollisuus, vapaus osana itsenäisyyttä ja liikkumisen mahdollisuus. Itsemäärääminen tuli esiin haastateltavien kommentteissa haluna päättää itse asioistaan. Itsenäinen toimiminen oli yhteydessä valinnan vapauteen mahdollisuutena tehdä asioita itse omassa kodissaan ja kodin ulkopuolella. Itsenäiseen esteettömään asumiseen itsenäinen toimiminen liittyi siten, että esimerkiksi tavarat pystyisi sijoittamaan niin, että ne olisi mahdollista saada itse.

”että saan sen tavaran sieltä.”

Itsenäisyydeksi koettiin myös vapaus, jota ei kuitenkaan tarkemmin eritelty. Esteetön asuminen mahdollistaa liikkumisen ja sitä kautta itsenäisyyden, josta muodostui alakategoria liikkumisen mahdollisuus.

”(jos ei olisi esteetöntä) ei pääsis mihinkään. Joutus oleen sisällä paljon ku ei pääsis ovista ulos.”

Itsenäiseltä asumiselta toivottiin myös yksityisyyttä ja rauhaa, joista muodostui yläkategoriaksi asumisen yksityisyys. Rauha liittyy yksityisyyteen siten, että saa asua rauhassa niin ettei kuka tahansa voi tulla asuntoon ilmoittamatta. Yksityisyydessä korostettiin mahdollisuutta toimia omassa kodissaan, kuten haluaa välittämättä naapureista. Yksi haastateltava toi esiin ajatuksen siitä, että palvelukodin työntekijöiden tulisi kunnioittaa asukkaiden yksityisyyttä.

Itsenäisen esteettömän asumisen kannalta haastateltavat toivat esiin suunnittelun merkityksen, johon sisältyi asumisen toimintojen toimivuus, huoneen järjestys ja yksilöllinen huomiointi. Haastateltavien mielestä oli tärkeää, että asumisen toiminnat toimitivat ja että toimivuuteen voi myös luottaa.

”tietää että sielä pelaa kaikki ni se on jo paljon”

Huoneen järjestyksellä ja järjesteltävyydellä koettiin olevan merkitystä itsenäisen asumisen mahdollistajana. Huoneen järjestyksen esteettömät ratkaisut, kuten apuvälineiden sijoittelu, tulisi ottaa huomioon suunnittelussa.

” pitäis mun mielestä pystyä kalustaan silleen, että ei tulis ylimääräisiä esteitä”

Haastateltavat tunsivat tarvetta heidän yksilöllisten ominaisuuksiensa huomioon ottamiselle asumisratkaisuja suunniteltaessa. Haastateltavien mielestä suunnittelussa tulisi kiinnittää huomiota heidän toimintakykyynsä ja tarpeisiinsa, jolloin avuntarve voisi vähentyä.

” En tarvis niin paljon apua, kun kaikki olis suunniteltu miten minä tarvin ”

Esteettömän asumisen yhteys hyvinvointiin muodostui hyvinvoinnin kokemuksen kuvailusta sekä siitä, miten esteetön asuminen lisää hyvinvointia. Osalle haastateltavista hyvinvointi merkitsi fyysisistä ja henkistä hyvinvointia, kuten mielen ja kehon hyvää kuntoa, sekä kokemusta siitä, että voi hyvin. Osalle hyvinvointi oli terveyttä. Joillekin hyvinvointi merkitsi perustarpeiden täyttymistä, kuten nukkumista ja ruuan saantia.

Haastateltavat liittivät esteettömään asumiseen viihtyvyyden, jolla koettiin olevan hyvinvointia lisäävä vaikutus. Viihtyvyys oli haastateltaville käytännöllisyyttä ja asunnon ulkoonäköön liittyviä asioita, kuten värejä. Hyvinvointia lisää myös turvallisuuden tunne, jota esteetön asuminen voi tuoda. Haastateltavien mielestä turvallisuutta asunnossa tuovat kaiheet ja avustajat. Hyvinvointiin oli yhteydessä myös lähiverkosto, jolloin esteettömän asumisen tulisi mahdollistaa yhteydenpito läheisiin. Yhteyttä läheisiin haluttiin pitää joko tapaamalla ystäviä fyysisesti kotona ja kodin ulkopuolella tai muilla tavoin, kuten puhelimitse.

11 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksemme tarkoituksena oli tutkia Kokkolan Validia-palveluiden asiakkaiden näkemyksiä esteettömästä asumisesta sekä esteettömyyden merkityksestä. Tutkimuksen kohdeyryhmänä olivat Kokkolan Validia-palveluiden asiakkaat. Tutkimuksen aineiston keruu toteutettiin teemahaastatteluina. Haastatteluihin osallistui kymmenen asiakasta, joista viisi oli naisia ja viisi miehiä.

11.1 Mitä esteettömyys merkitsee asiakkaalle?

Tutkimustuloksien mukaan esteettömyys merkitsee asiakkaalle liikkumista ja palveluita. Esteettömyys on sitä, että pääsee liikkumaan. Liikkumisen tulisi olla vaivatonta. Jos ympäristö ei ole esteetöntä, liikkuminen voi rajoittua. Esteettömyys on myös sitä, että pääsee palveluihin. Haastateltavat kokivat esteettömyyden lisääntyneen pikkuhiljaa, mikä näkyi esimerkiksi liikkumismahdollisuuksien parantumisenä. Myös Haarnin (2006, 48) katsauksessa todetaan, että julkisten palveluiden esteettömyydessä on nähtävissä myönteistä kehitystä. Uusien julkisten rakennusten rakentamisessa esteettömyys otetaan huomioon, mutta vanhojen rakennusten kohdalla esteettömyys voi yhä olla ongelma.

11.2 Millaista on asiakkaan mielestä esteetön asuminen?

Kun on palvelutalon asiakas, suoriutuakseen päivittäisistä elämäntoiminnoista esteettömästi voi tarvita ulkopuolista apua tai apuvälinettä. Tämän vuoksi avuntarpeen huomioon ottaminen on esteetöntä asumista. Esteettömässä asumisessa tulisi ottaa huomioon yksilöllinen avuntarve, apua voi tarvita erilaisissa asumisen toiminnoissa ja myös kodin ulkopuolella. Tutkimuksen perusteella Kokkolan Validia-palvelun asiakkaat kokivat saavansa apua

silloin, kun tarvitsee, mutta joskus joutuu odottamaan. Erikssonin (2008, 108) tutkimustulokset ovat samansuuntaisia. Palveluasumisen asiakkaat olivat tyytyväisiä avun saantiin, mutta koettiin henkilökunnan ajan riittävän vain välttämättömiin avustamisiin. Tutkimuksemme tuli esiin myös se, että avun tarpeen huomiointi osana esteetöntä asumista ei rajoitu pelkästään asuntoon, vaan avuntarve ulottuu myös kodin ulkopuolelle. Haastateltavilla ei ole välttämättä mahdollisuutta esimerkiksi lähteä asunnostaan ilman ulkopuolista apua.

Esteettömässä asumisessa apuvälineillä on iso osa asumisen onnistumisessa. Liikkumisen kannalta pyörätuoli on useimmille tärkein esteettömyyttä tuova apuväline. Myös muiden isompien tai pienempien apuvälineiden avulla asiakas voi pystyä suoriutumaan itsenäisemmin. Apuvälineiden merkitystä käyttäjälle on kuitenkin tutkittu vasta vähän (Salpakoski 2008, 2).

11.2.1 Mitä nykyisessä asumisessa tulisi ottaa huomioon esteettömyyden suhteen?

Tutkimustulosten mukaan nykyisessä asumisessa asiakkaat ovat tyytyväisiä asumisen laatuun. Asiakkaan kokivat, että palvelu on hyvää ja asuminen on toimivaa ja esteetöntä. Asumisessa tulisi kuitenkin ottaa huomioon erilaisia liikkumista vaikeuttavia tekijöitä, kuten ovet, matot ja kynnykset. Pääosin nämä olikin nykyisessä asumisessa hyvin huomioitu. Joidenkin mielestä esimerkiksi WC:n ovi tulisi olla isompi apuvälineiden käyttämisen mahdollistamiseksi.

Huoneista erityisesti WC:n ja keittiön esteettömyyteen tulee kiinnittää huomiota. Kaiteet koettiin hyvänä nykyisessä WC:ssä, koska ne mahdollistavat itsenäisemmän suoriutumisen. WC:stä toivottiin isompaa ja wc-istuimen sijainti tulisi miettiä niin, että avustajan olisi mahdollista toimia sujuvammin. Vanhemmassa vuonna 1996 tehdyssä palveluasumista tutkivassa tutkimuksessa on todettu WC-tilojen toimivuuden olevan tärkeä tyytyväisyys tekijä asukkaalle. Silloin huomion kohteena on ollut WC:n puuttuva yksityisyys sekä henki-

lökunnan työskentelyn mukavuus. (Päivärinta 1996, 45.) Tutkimuksessamme WC:n yksityisyyttä ei koettu ongelmaksi.

Nykyisessä keittiössä hyvää oli, että polvet mahtuvat keittiötasojen alle. Keittiön kaappien tulisi olla kuitenkin matalammalla ja uunista toivottiin pyörätuolia käyttävälle asukkaalle sopivampaa. Uunin tulisi olla ylempänä tai siinä tulisi olla sivulle avautuva luukku. Esteettömyyden kannalta tulisi ottaa huomioon myös asunnon koko. On yksilöllistä, minkä kokoinen asunto on kellekin sopivat. Osa tarvitsee isompaa asuntoa ja osalle nykyisen asunnon koko on sopiva.

11.2.2 Millainen on asiakkaan unelma-asunto?

Esteetön unelma-asunto merkitsee eri ihmisille erilaisia asioita. Asumismuotona voi olla vaikka omakotitalo, palvelutalo tai mökki. Useimmat toivovat tilavaa asuntoa lähellä keskustaa. Unelma-asunnon ominaisuuksia olisivat uima-allas, punttisali, puhelin ja televisio. Esteettömyys olisi otettu huomioon hisseillä, asfalttipihana, sivuille avautuvilla uunien luukuilla, portaitten ja kynnyksien poisjättämisenä sekä sähköisesti toimivilla verhoilla ja saunan lauteilla. Myös Haakanan (2003, 28 - 29) tutkimuksessa nousi esiin toiveet tilavasta asunnosta ja asunnon sijainnista lähellä palveluita.

Tulevaisuuden asumisessa tärkeää on, että ovien esteettömyys on otettu huomioon. Ovien tulee olla leveitä ja kahvojen alempana. Hissien tulisi olla saatavilla ja niiden ovien aueta esteettömästi, esimerkiksi sivuille. Uudessa Suomen vammaispoliittisessa ohjelmassa tulee esiin se, että ovien ja hissien esteettömyydessä on havaittavissa puutteita. Ovet ovat usein raskaita ja siksi vaikeita avata sekä liikkumiselle on usein varattu liian vähän tilaa. Myös hissittömyys tekee tiloista ongelmallisia. (Suomen vammaispoliittinen ohjelma 2010, 61 - 62.)

11.3 Miten asunnon esteettömyys vaikuttaa asiakkaan itsenäiseen elämään ja hyvinvointiin?

Esteetön asuminen mahdollistaa asukkaan itsenäisen toimimisen. Esimerkiksi keittiössä pöytätasojen ollessa matalalla asukas pystyy keittämään itse kahvia. Asukkaat kokevat tärkeäksi, että voivat itse tehdä asioita. Osa itsenäistä asumista on myös mahdollisuus asumisen yksityisyyteen. Yksityisyyttä luo mahdollisuus olla rauhassa omassa asunnossaan muiden asukkaiden ja avustajien häiritsemättä. Vaikka palvelutalossa eletään monien ihmisten ympäröimänä, tulee kaikilla olla mahdollisuus yksityisyyteen (Kyllönen & Kurenniemi 2003, 35).

Jotta itsenäinen esteetön asuminen toteutuisi, on tärkeää kiinnittää huomiota suunnitteluun. Asumisen suunnittelussa tulisi kiinnittää huomiota asumisen toimintojen toimivuuteen, huoneen järjestykseen sekä asukkaan yksilöllisyyteen. Haastateltavien toiveista ilmeni, että asukkaan kannalta on tärkeää, että asukas tietää esimerkiksi asumispalvelutalossa palveluiden toimivan. Jotta palvelut voisivat toimia, täytyy ne suunnitella mahdollisimman hyvin. Huoneen järjestyksellä voidaan lisätä asukkaan itsenäisyyttä. Huoneen järjestyksen muunneltavuus tulisi ottaa huomioon jo suunnitteluvaiheessa, jotta mahdollisimman esteetön asuminen toteutuisi. Suunnittelussa tulisi kiinnittää huomiota myös asukkaan yksilöllisiin tarpeisiin. Suomen vammaispoliittinen ohjelma korostaa sitä, että silloin kun esteettömiä ratkaisuja suunnitellaan yhdessä vammaisten henkilöiden kanssa, on sillä suuri vaikutus vammaisten henkilöiden itsenäiseen elämään. On kuitenkin varottava, ettei uusilla teknologisilla ratkaisuilla muodosteta uusia esteitä, mikä on mahdollista, jos suunnittelussa ja toteutuksessa ei ole lähtökohtana kaikkien kansalaisten palveleminen. Vammaisille henkilöille itselleen sekä heidän läheisilleen ja yhteiskunnan eri toimijoille on annettava tietoa siitä, millaisia elämää helpottavia ja itsenäistä suoriutumista tukevia ratkaisuja on olemassa. (Suomen vammaispoliittinen ohjelma 2010, 33.)

Hyvinvoinnin kokemus on yksilöllistä. Osa kokee hyvinvoinniksi fyysisen ja henkisen hyvinvoinnin, kuten mielen ja kehon hyvän kunnon. Hyvinvoinniksi koetaan myös terveys ja perustarpeiden täyttyminen. Esteettömällä asumisella oli vaikutusta lähinnä henkiseen hy-

vinvointiin viihtyvyyden, turvallisuuden ja lähiverkoston yhteydenpidon kautta. Kun asunto on käytännöllinen ja toimiva, luo se viihtyisyyttä ja sitä kautta hyvinvointia. Viihtyvyyteen voi vaikuttaa myös väreillä. Esteettömyyden koettiin lisäävän turvallisuutta. Pitäisi kuitenkin myös huolehtia siitä, että erilaiset esteettömät ratkaisut, kuten kaiteet, ovat turvallisia käyttää. Asunnon esteettömyydellä voidaan lisätä turvallisuutta ja ehkäistä tapaturmia (Kyllönen & Kurenniemi 2003, 38). Esteetön asunto mahdollistaa, että asuntoon voi kutsua ystäviä ja toisaalta myös sen, että asunnosta pääsee itse tapaamaan ystäviään tai olemaan muuten yhteydessä esimerkiksi puhelimitse.

12 POHDINTA

Jokainen liikkuu ja toimii erilaisissa ympäristöissä. Siihen, onko ympäristö esteetön, ei välttämättä tule kuitenkaan kiinnitettyä huomiota. Jos ihmisen toimintakyky on rajoittunut, voi esteettömän ympäristön merkitys nousta suuren arvoon. Se, mitä esteetön ympäristö merkitsee kullekin, voi olla hyvinkin yksilöllistä. Tutkimuksessamme halusimmekin selvittää, mitä esteetön asuinympäristö merkitsee Kokkolan Validia-palveluiden asukkaille.

Tutkimustuloksia olemme tarkastelleet raportin tutkimuksen tulokset ja johtopäätösluvuissa. Nostamme kuitenkin vielä joitain asioita esiin. Kuten aikaisemmin mainitsimme, esteettömyyden merkitys on yksilöllistä, ja tämä tuli esiin tutkimuksessamme. Esimerkiksi joillekin iso asunto merkitsi esteetöntä asumista, kun taas toiselle pieni asunto on riittävä esteettömyyden kannalta. Huomasimme, että esteettömän asumisen kuvailu ei ollut haastateltaville helppoa. Haastateltavien oli vaikea tuoda esiin yksittäisiä esteettömyyttä lisääviä tai vähentäviä tekijöitä. Uskomme tämän johtuvan siitä, että kyseiset asiat ovat osa haastateltavien arkipäivää, eivätkä he enää välttämättä kiinnitä niihin huomiota. Esimerkiksi kysyttäessä tarvittavista apuvälineistä haastateltavat mainitsivat vain muutamia. Kuitenkin myöhemmin haastattelussa saattoi tulla esiin, että haastateltava saattoi käyttää asumisen toiminnoissaan enemmänkin apuvälineitä, kuin aikaisemmin mainitsi.

Uskomme, että Kokkolan Validia-palvelut voivat hyödyntää tutkimustamme kehittäessään asumispalveluyksikköään. Mahdollisesti myös muut Validia-palveluiden yksiköt voivat saada tutkimuksestamme arvokasta tietoa. Tulosten perusteella Kokkolan Validia-palveluiden tulisi kehittää asuntojen WC- ja keittiötilojen esteettömyyttä ja ottaa huomioon asiakkaiden yksilöllisyys. Koska palveluiden käytettävyys tuli esille sekä esteettömyyden yleisen merkityksen pohdinnassa että unelma-asunnon kuvailussa, näemme että Kokkolan Validia-palveluiden tulisi paikallisena toimijana ottaa tämä huomioon. Kokkolan Validia-palveluiden tulisi pyrkiä vaikuttamaan paikallisesti palveluiden käytettävyyttä ja saatavuutta edistämällä. Esteettömän asumisen tarkastelu asiakkaiden näkökulmasta on asiakaslähteistä toimintaa, mikä voi olla laatua lisäävä tekijä Kokkolan Validia-palveluiden kannalta.

Jatkossa olisi mielenkiintoista tutkia myös palvelutalon työntekijöiden näkemyksiä esteettömyydestä. Tutkimuksessamme haastateltavat nostivat puheissaan esiin palvelutalon avustajien työn merkityksen ja avustajien työskentelyn esteettömyyden. Sen takia esteettömyys työntekijän näkökulmasta olisi kiinnostava aihe. Toisaalta voitaisiin myös verrata, merkitseekö esteettömyys samoja asioita työntekijälle ja asiakkaalle.

Opinnäytetyön tekeminen on ollut haastava mutta mielenkiintoinen prosessi. Opinnäytetyön prosessi käynnistyi suhteellisen nopeasti sen jälkeen, kun huomasimme yhteisen kiinnostuksen vammaistyötä kohtaan. Asiakkaiden haastatteleminen oli tutkimuksen antoisin vaihe, koska saimme olla kontaktissa asiakkaisiin ja kohdata heidät. Koimme luottamuksen osoituksena sen, että jokainen haastateltava antoi luvan suorittaa haastattelun kotonaan. Opinnäytetyön prosessin haastavin vaihe oli aineiston analysointivaihe. Saimme huomata, että käyttämästämme analyysimenetelmästä, sisällönanalyysistä, oli löydettävissä lähes yhtä monta versiota kuin sen käyttäjiäkin. Opimme kuitenkin sisällönanalyysin perusperiaatteet. Vaikeinta analyysissä oli haastateltavien puheen tulkinta ja varmuuden saaminen siitä, että tulkinta olisi ollut samanlainen muiden tekemänä. Pyrimme tulkinnassa objektiivisuuteen, mutta toisaalta sitä on vaikea saavuttaa, koska jokaisella on ajattelunsa taustalla omat kokemukset ja käsitykset.

Opinnäytetyöprosessia ajatellen olemme tyytyväisiä siihen, että päädyimme tekemään opinnäytetyön yhdessä, tutkijaparina. Yhdessä tekeminen on mahdollistanut vastuun jakamisen, mikä on meille tarkoittanut molempien yhtäläistä vastuunottoa prosessista. Kummankaan ei ole tarvinnut pärjätä yksin opinnäytetyön tuoman paineen kanssa, vaan olemme voineet tukea toinen toistamme prosessin aikana. Emme ole jakaneet keskenämme vastuualueita vaan olemme tehneet koko opinnäytetyön yhdessä, jotta opinnäytetyöstä muodostuu yhtenäinen kokonaisuus, jossa molempien näkökulma kaikilla alueilla on otettu huomioon. Lisäksi opinnäytetyön tekeminen yhdessä mahdollisti kymmenen haastattelun tekemisen ja analysoinnin. Jos olisimme tehneet opinnäytetyön yksin, emme usko, että olisi ollut mahdollista tai järkevää toteuttaa yhtä monta haastattelua. Tämä johtuu siitä, että haastatteluaineiston analysointi olisi voinut yksin olla liian iso työ materiaalin määrän vuoksi. Kahdestaankin kymmenen haastattelun aineiston analysoinnin valmiiksi saaminen oli työlästä.

Olemme olleet monella tapaa tyytyväisiä opinnäytetyöhömmen, mutta on myös asioita, jotka olisimme voineet tehdä toisin. Olemme tyytyväisiä, että valitsimme aineistonkeruun menetelmäksi teemahaastattelun. Olisi voinut kuitenkin olla mielekkäämpää valita vähemmän haastateltavia mutta toteuttaa useampi haastattelukerta jokaisen haastateltavan kanssa. Useamman haastattelukerran myötä olisimme voineet saada tarkempia ja yksityiskohtaisempia tietoja esteettömyyden vaikutuksesta haastateltavien elämään ja siitä, millaisiin asioihin esteettömyydessä tulisi kiinnittää huomiota. Olisimme voineet haastattelukertojen välissä tutustua jo saatuun materiaaliin ja sen pohjalta esittää tarkentavia lisäkysymyksiä lisätiedon saamiseksi. Tutkimussuunnitelmaa tehdessä otimmekin huomioon mahdollisuuden toteuttaa useita haastatteluja, mutta haastattelujen edetessä huomasimme, että se ei ollut ajallisesti mahdollista. Toisaalta olisi myös ollut mielenkiintoista haastattelujen lisäksi havainnoida haastateltavien toimimista asumisympäristössään ja sitä kautta ymmärtää paremmin esteettömyyden haasteet ja merkitys. Havainnointi haastattelun lisäksi olisi tukenut tapaustutkimukselle tyypillistä tapaa käyttää kahta aineistonkeruun menetelmää. Itse haastattelutilanteissa olisimme voineet pelkän kirjaamisen lisäksi käyttää myös nauhuria puheen äänittämiseen, jotta haastattelutilanteet olisivat tallentuneet mahdollisimman tarkasti.

Tutustuimme ennen haastatteluja ja tutkimussuunnitelman tekovaiheessa aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen. Pohdimme haastatteluja tehdessä, olisiko aiheeseen pitänyt tutustua vielä syvällisemmin, jotta olisimme osanneet esittää enemmän tarkentavia kysymyksiä haastateltaville. On myös mahdollista, että tarkat lisäkysymykset olisivat olleet liian johdattelevia ja haastateltavien oma ääni ei olisi tullut esille. Huomasimme, että haastattelujen tekeminen vaatii haastattelijalta haastattelutaitoja. Haastattelutilanteissa täytyi pystyä olemaan neutraali saatuja vastauksia kohtaan, ja toisaalta piti pystyä luomaan avoin ilmapii. Mielestämme haastattelutaitomme kehittyivät haastattelujen edetessä.

Opinnäytetyöprosessi on ollut ennen kaikkea ammatillisen kasvun väline matkallamme kohti sosiaalialan asiantuntijan uraa. Opinnäytetyön itsessään tulisi tuottaa tekijöilleen osaamista. Sosionomin osaaminen on jakaantunut kuuteen eri osaamisalueeseen, jotka ovat sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, yhteiskunnallinen analyysitaito, reflektiivinen kehittämis- ja johtamisosaami-

nen sekä yhteisöllinen osaaminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen (Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu opinto-opas 2010).

Kohdallamme sosiaalialan eettinen osaaminen ja asiakastyön osaaminen ovat opinnäytetyön teon kautta lisääntyneet osaamisalueista eniten. Olemme perehtyneet tutkimuksenteon etiikkaan yleisesti ja myös sosiaalialan tutkimuksen kannalta. Tutkimuksen teon aikana on täytynyt ottaa huomioon vammaisuus ilmiönä, myös eettisesti. Olemme joutuneet pohtimaan, kohteleeke yhteiskunta eettisesti hyvin ja tasa-arvoisesti kaikkia jäseniään. Haastattelujen kautta varmuus kohdata erilaisia asiakkaita on lisääntynyt, mikä on asiakastyössä tärkeää. Saimme huomata omien vuorovaikutustaitojemme kehittyneen haastattelujen edetessä. Sosiaalialan palvelujärjestelmän osaaminen lisääntyi lähinnä vammaispalveluiden osalta. Tarkastelimme, miten lainsäädäntö ohjaa vammaispalveluiden järjestämistä ja mitä palveluita vammaisilla henkilöillä on lain perusteella oikeus vaatia. Tietämys asumispalveluista osana vammaispalvelujärjestelmää kasvoi, esimerkiksi pohtiessamme asumispalveluiden laatua. Vaikka opinnäytetyömme toteutettiin paikallisen toimijan tilauksesta, saimme kuitenkin huomata aiheen yhteiskunnallisen merkittävyyden. Yhteiskunnallinen analyysitaitomme lisääntyi pohtiessamme vammaisuuden määrittelyä ja vammaisten henkilöiden asemaa nyky-yhteiskunnassa sekä vammaisuuden tutkimuksen tilaa Suomessa. Opinnäytetyömme näkeminen osana Kokkolan Validia-palveluiden kehittämis- ja laatutyötä oli tukemassa reflektiivistä kehittämisosaamistamme. Johtamisosaaminen tuli opinnäytetyön prosessin aikana esiin itsensä johtamisen taitoina, tutkijan roolissa, mutta myös toistemme johtamisena tutkijaparina. Myös haastattelutilanteissa tarvittiin johtamisosaamista, jotta haastattelut saatiin toteutettua tuloksellisesti. Yhteisöllisen osaamisen näkökulmasta pohdimme, että tutkimusta tehdessä olisimme voineet tarkastella tarkemmin asumispalveluyksikön yhteisöllisyyden merkitystä esimerkiksi asiakkaiden hyvinvoinnille. Opinnäytetyön avulla toivomme, että voimme opiskelijoina olla vaikuttamassa yhteiskunnallisesti siten, että opinnäytetyön lukijat voivat ymmärtää esteettömyyden merkityksen ja sen, mitä esteettömässä asumisessa tulisi huomioida. Esteettömyyden lisäämisellä voidaan vaikuttaa yhteiskuntaan siten, että yhdenvertaisuus ja tasa-arvo lisääntyvät ja palvelut ovat kaikkien käytettävissä. Myös yksilöinä voimme lisätä yhteiskunnan yhdenvertaisuutta kohtaamalla jokaisen ihmisen tasavertaisena yksilönä.

LÄHTEET

Alasuutari, P. 2007. Laadullinen tutkimus. 6. painos. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 18.9.1987/759

Desing for All – Suomi Finland. 2008. Mitä Desing for All on? Www-dokumentti. Saatavissa: <http://dfasuomi.stakes.fi/FI/DFA+tieto/index.htm>. Luettu 12.8.2010.

Eriksson, P. & Koistinen, K. 2005. Monenlainen tapaustutkimus. Kuluttajatutkimuskeskus julkaisuja 4:2005. Helsinki: Savion Kirjapaino Oy. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.kuluttajatutkimuskeskus.fi/files/4957/2005_04_verkkojulkaisu_tapaustutkimus.pdf. Luettu 13.8.2010.

Eriksson, S. 2008. Erot, erilaisuus ja elinolot. Vammaisten arkielämä ja itsemäärääminen. Kehitysvammaliiton tutkimuksia 3/2008. Anjalankoski: Solver Palvelut Oy.

Haakana, S. 2003. Helsingin palveluasumisjonon selvitysprojektin loppuraportti. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Helsinki: Asumispalvelusäätiö. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.aspa.fi/files/99/hkipalveluasumisjono.pdf>. Luettu: 18.8.2010.

Haarni, I. 2006. Keskeneräistä yhdenvertaisuutta. Vammaisten henkilöiden hyvinvointi ja elinolot Suomessa tutkimustiedon valossa. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus raportteja 6/2006. Helsinki: Valopaino Oy.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Hännikäinen, H. 2009. Esteetön toiminta ja osallistuminen osana hyvinvointia. Teoksessa I. Tanskanen & T. Suominen-Romberg (toim.) Esteettömästi saavutettavissa. Turun ammattikorkeakoulu raportteja. Turku: Tampereen yliopistopaino Oy.

Ihalainen, J. & Kettunen, T. 2006. Turvaverkko vai trampoliini, sosiaaliturvan mahdollisuudet. Helsinki: WSOY.

Invalidiliitto. 2008. Yleisesite. Www-dokumentti. Saatavissa: http://inport2.invalidiliitto.fi/IL_Yleisesite%20julkaisut-08.pdf. Luettu 23.6.2010.

Invalidiliitto ry. 2010. Kokkolan Validia-palvelut. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.validia.fi/portal/2915>. Luettu 13.10.2010.

Jokinen, K. 2008. Miten laadullinen tutkimus vakuuttaa? Teoksessa K. Lempiäinen, O. Löytty & M. Kinnunen (toim.) Tutkijan kirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kemppainen, E. 2008. Kohti esteetöntä yhteiskuntaa. Yhteiskuntapolitiikan normatiiviset keinot esteettömyyden edistämässä. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus raportteja 33/2008. Helsinki: Valopaino Oy.

Keränen, E., Nissinen, P., Saarnio, T. & Salminen, M. 2001. Sosiaalialan työn uudet ulottuvuudet. Vantaa: Tummavuoren Kirjapaino Oy.

Kettunen, T., Ihalainen, J. & Heikkinen, H. 2001. Monimuotoinen sosiaaliturva. Juva: WS Bookwell Oy.

Kivelä, V. & Lempinen, J. 2009. Arki hallintaan, nuorten ryhmätoiminnan ohjaaminen. 2.painos. Turku: Kota – Lasten ja nuorten hyvinvointi ry.

Kiviniemi, K. 2007. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. 2. painos. Juva: WS Bookwell Oy.

Kumpuvuori, J. & Scheinin, M. 2009. United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities. Vaasa: Arkmedia Oy.

Kyllönen, E. & Kurenniemi, M. 2003. Asunto ja elämänkaari. Katsaus asumisen laatua koskevaan tutkimukseen. Stakes. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://groups.stakes.fi/NR/rdonlyres/FD66131A-8F22-4724-A162-9E12B1FA3EE4/0/Aiheita232003.pdf> . Luettu 6.8.2010.

Kylmäniemi, M. & Töytäri, O. 2008. Vammaispalvelulain mukaiset apuvälinepalvelut – Selvitys apuvälinepalveluiden toteutumisesta Suomessa vuonna 2006. Stakesin työpapereita 22/2008. Www-dokumentti. Saatavissa:

<http://www.stakes.fi/verkkajulkaisut/tyopaperit/T41-2008-VERKKO.pdf>. Luettu 1.11.2010.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9. 2000/812.

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 3.4.1987/380.

Linnakangas, R., Suikkanen, A., Savtschenko, V. & Virta, L. 2006. Uuden alussa vai umpikujassa? Vammaiset matkalla yhdenvertaiseen kansalaisuuteen. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus raportteja 15/2006. Helsinki: Valopaino Oy.

Maankäyttö- ja rakennuslaki 5.2.1999/132.

Malm, M., Matero, M., Repo, M. & Talvela, E. 2004. Esteistä mahdollisuuksiin. Vammaistyön perusteet. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. 3. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Nurmi-Kolkkalainen, P. 2009. Välttämätön apu elämisen mahdollistajana. Näkökulmia vaikeavammaisten henkilöiden asumiseen ja apuun. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos; Helsinki. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/20e65dd9-fcb7-49e0-a642-a13c73e397a8>. Luettu 30.6.2010.

Pekurinen, M., Räikkönen, O. & Leinonen, T. 2008. Tilannekatsaus sosiaali- ja terveydenhuollon laatuun vuonna 2008. Stakesin raportteja 38/2008. Helsinki: Valopaino Oy.

Pesola, K. 2009. Esteettömyysopas. Invalidiliiton julkaisuja. Tyylipaino Oy.

Päivärinta, E. 1996. Palvelutalojen elämänlaatua etsimässä – palveluasuminen asiakkaiden kuvaamana. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus raportteja 198. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Räty, T. 2010. Vammaispalvelut. Vammaispalvelujen soveltamiskäytäntö. Vaasa: Arkmedia Oy.

Salpakoski, A. 2008. Hildur - Vaikuttavat teknologiset innovaatiot käyttöön vanhuspalveluissa. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.sosiaalitaito.fi/ep/tiedostot/Hildur_loppuraportti.pdf. Luettu 6.8.2010.

Suomen vammaispoliittinen ohjelma 2010-2015. 2010. Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.

Teittinen, A. 2006. Merkintöjä vammaisuuden tutkimuksen itsemääräyksestä. Teoksessa A. Teittinen (toim.) Vammaisuuden tutkimus. Helsinki: Yliopistopaino.

Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Vammaispoliittinen ohjelma. 2001. Sosiaali- ja terveysministeriö. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/julkaisut/vampofin/osa2.htm>. Luettu 30.6.2010.

Vammaisten ihmisten asumispalveluiden laatusuositus. Yksilölliset palvelu, toimivat asunnot ja esteetön ympäristö. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2003:4. 2. painos. Sosiaali- ja terveysministeriö & Suomen kuntaliitto. Helsinki: Edita Prima Oyj.

Vehmas, S. 2005. Vammaisuus. Johdatus historiaan, teoriaan ja etiikkaan. Tampere: Tammer-paino.

Vesala, H. 2010. Hameennappi ja haalari. Tutkimus puhumattoman, vaikeasti kehitysvammaisen naisen itsemääräämisestä ja valinnanmahdollisuuksista. Teoksessa A. Teittinen (toim.) Pois laitoksista! Vammaiset ja hoivan politiikka. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Sanna Louhivuori & Sarianne Niemi

**ESTEETÖN ASUNTO KOKKOLAN VALIDIA-
PALVELUJEN ASIAKKAIDEN KUVAAMANA**

**Tutkimussuunnitelma
KESKI-POHJANMAAN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Syyskuu 2009**

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	3
2	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITE	4
3	KESKEISET KÄSITTEET, TEORIATAUSTA JA KIRJALLISUUSKATSAUS	5
4	TUTKIMUKSEN AINEISTO JA MENETELMÄT	8
5	AIKATAULU	9
6	BUDJETTI	10
7	POHDINTA	11

LÄHTEET

LIITTEET

1 JOHDANTO

Olemme molemmat suorittaneet työharjoittelujakson vammaistyössä. Työharjoittelujakson aikana meille heräsi mielenkiinto vammaistyöhön. Huomasimme erityisesti esteettömyyden vaikutukset vammaisten henkilöiden elämässä. Esteettömyydellä on vaikutusta vammaisten henkilöiden päivittäiseen elämään, elämänhallintaan ja itsenäisyyteen. Tästä saimme ajatuksen, että voisimme liittää opinnäytetyömme kyseiseen aiheeseen. Keskustelimme asiasta Kokkolan Validia-palvelujen palvelupäällikkö Asta Räisälän kanssa ja Validia-palvelut lupautuivat yhteistyökumppaniksemme. Tutkimuksen aihe muotoutui lopulta Kokkolan Validia-palvelujen toiveesta.

Tutkimme Kokkolan Validia-palvelujen asiakkaiden näkemyksiä esteettömästä asunnosta. Kokkolan Validia-palvelut on Invalidiliiton alainen tuki- ja liikuntaelinvammaisille henkilöille tarkoitettu asumispalveluyksikkö. Tällä hetkellä yksikössä asuu noin kolmekymmentä asukasta. Validia-palvelut voi hyödyntää tutkimaamme tietoa esimerkiksi peruskorjauksen yhteydessä. Lisäksi myös muut tuki- ja liikuntaelinvammaisten henkilöiden palveluasumisyksiköt voivat saada tarpeellista tietoa asuntojen esteettömyydestä. Esteettömät asunnot palvelevat vammaisten henkilöiden lisäksi myös muita käyttäjäryhmiä, kuten ikääntyneitä. Tämänkin vuoksi esteetön asuminen on ajankohtainen aihe, koska ikääntyneiden määrä on kasvamassa.

2 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITE

Tutkimuksemme tarkoituksena on tutkia Kokkolan Validia-palvelujen asiakkaiden näkemyksiä esteettömästä asunnosta. Tutkimuksen tavoitteena on vastata seuraaviin kysymyksiin:

1. Mitä esteettömyys merkitsee asiakkaalle?
2. Millainen on asiakkaan mielestä esteetön asunto?
 - 2.1. Mitä nykyisessä asunnossa tulisi huomioida esteettömyyden suhteen?
 - 2.2. Millainen on asiakkaan unelma-asunto?
3. Miten asunnon esteettömyys vaikuttaa asiakkaan itsenäiseen elämään ja hyvinvointiin?

Tutkimuksen avulla kerätään tietoa esteettömyydestä asiakasnäkökulmasta. Tavoitteena on saada tietoa siitä mitä esteettömyys merkitsee asiakkaille, mitä hyvää olemassa olevassa asunnossa on ja mitä asuntoon tarvittaisiin esteettömyyden kannalta. Tulevina sosionomeina meitä kiinnostaa näkökulma siitä miten voimme tukea yksilöitä itsenäisessä elämässä. Tämän vuoksi tavoitteena on myös saada tietoa esteettömyyden vaikutuksesta asiakkaan itsenäiseen elämään ja sitä kautta elämänhallintaan.

3 KESKEISET KÄSITTEET, TEORIATAUSTA JA KIRJALLISUUSKATSAUS

Tutkimuksemme pääkäsitteet ovat esteettömyys, palveluasuminen, liikuntavammaisuus, itsenäinen elämä, hyvinvointi ja palvelujen laatu.

Se, että ympäristö ei ota huomioon vammaisten henkilöiden tarpeita synnyttää ongelmia vammaisille henkilöille. Jotta tarpeet voitaisiin huomioida, edellyttää se kaikki yhteiskunnan sektoreita koskettavaa esteettömyysajattelua. (Haarni 2006a, 30.) Esteettömyydessä on kyse sekä ympäristön esteettömyydestä että palvelujen ja kulttuurin saavutettavuudesta. Esteettömyyteen kuuluu myös tuotteiden ja rakennusten käytettävyys. Esteetön ympäristö palvelee kaikkia käyttäjiä yhtäläisesti ja luo siten yhdenvertaisia mahdollisuuksia. Esteettömyyden avulla mahdollistetaan myös ihmisoikeudet, itsemäärääminen ja omatoimisuus. Käyttäjän näkökulmasta esteettömyyteen sisältyvät toimivuus, turvallisuus, rakennusten tai tilan käyttäjän tarpeisiin sopivuus sekä viihtyisyys. Silloin kun ympäristö on esteettömästi suunniteltu, muuten toisen avun varassa oleva henkilö pystyy asumaan ja asioimaan itsenäisesti. (Pesola 2009, 2,6.)

Esteettömyys on yksi palvelutoiminnan laatutekijä. Vastuu palvelujen sujumisesta on kaikilla palvelujen tuottamiseen osallistuvilla tahoilla. Tärkeää on kyky vastata asiakkaan tarpeisiin ilman asiakkaan kielteistä kokemusta erilaisuudesta. Erilaisten tarpeiden tunnistaminen ja huomioon ottaminen on haasteellinen vaatimus palvelun tuottajille, mutta yhteistyöllä asiakkaiden kanssa voi saada tarvittavaa tietoa ja ymmärrystä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2003, 26-27.)

Vammaispalvelulaki on vaikuttanut vammaisten henkilöiden asumisen vaihtoehtojen monipuolistumiseen. Palvelutalot ja tuettu asuminen ovat mahdollistaneet aiempaa laajemman asumisen kirjon. (Haarni 2006a, 50.) Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (759/1987) asetuksen mukaan palveluasumiseen kuuluvat

asunto ja asumiseen liittyvät jokapäiväiseen elämään liittyvät välttämättömät palvelut. Käytännössä palveluasumisen voi järjestää yksittäisessä asunnossa, palveluasumisryhmässä, palvelutalossa tai muussa asumisyksikössä. Palveluasumisessa on keskeistä, että vammaisella henkilöllä on toimiva asunto, jossa hänellä on asukkaan oikeudet ja velvollisuudet sekä riittävästi palveluja ja tukea asumisen tueksi. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2003, 10.)

Vammaisuuden muodoista liikuntavammaisuus on yleisin. Henkilö, joka tapaturman tai sairauden aiheuttaman vamman vuoksi ei kykene liikkumaan itsenäisesti tai ilman apuvälineitä voidaan määritellä liikuntavammaiseksi. Lisäksi henkilö voi olla synnynnäisesti liikuntavammaisen. Liikuntavamman lisäksi vammautuneella voi olla myös muita terveyteen ja elämiseen liittyviä haittoja kuten masennusta, surua tai heikkoa itsetuntoa. Liikuntavammaiset henkilöt eivät kuitenkaan ole yhtenäinen ryhmä, vaan liikkumista haittaava vamma on yleensä ainoa heitä yhdistävä asia. (Malm, Matero, Repo & Talvela 2004, 253.)

Vaikka vammaisten olosuhteet eivät ole kaikilta osin samanlaisia kuin muilla ihmisillä, heidän hyvinvointinsa koostuu samoista tekijöistä. Hyvinvointiin voidaan katsoa kuuluvaksi aineellinen hyvinvointi, ihmissuhteet sekä mielekäs toiminta. Vammaisuus voi aiheuttaa epäedullisen lähtökohdan tai aseman verrattuna muihin. Käsiteltäessä vammaisten ihmisten hyvinvointia on perusteltua tarkastella vammasta johtuvia erityisolosuhteita hyvinvoinnin näkökulmasta. (Haarni 2006a, 10.) Voidaan esimerkiksi pohtia sitä, miten esteettömyys vaikuttaa vammaisten henkilöiden elämänlaatuun.

Itsenäisellä elämällä tarkoitetaan sitä, että ihminen kykenee käyttämään taitojaan ja toteuttamaan mahdollisuuksiaan elinympäristössään ilman, että ympäristö estää tai puuttuu liiaksi toimintatapoihin. Itsenäistä elämää on yksilöllisen elämäntavan muodostaminen, joka tyydyttää yksilön tarpeita ja mahdollistaa elämänkokonaisuuden hallinnan. Itsenäinen elämä koostuu elämänhistoriasta, saavutetuista kokemuksista, tämänhetkisistä olosuhteista, käsityksestä itsestä toimivana yksilönä sekä suhteesta tulevaisuuteen. (Lampinen 1992, 10.) Tässä tutkimuksessa keskitymme tämänhetkisten olosuhteiden vaikutukseen itsenäiseen elämään asuntojen esteettömyyden näkökulmasta.

Asiakkaiden kokemuksia palveluasumisesta on tutkinut vuonna 1996 Päivärinta Eeva. Tutkimuksen mukaan asuntojen esteettömyydessä ongelmana eteisen puutteen sekä makuutiloista puuttuvan yksityisyyden. Lamminpää-Pesosen ja Meriläisen (1999) tekemässä asu-
miskokeilua koskevassa tutkimuksessa selvisi että palvelutalo koettiin kokeilussa mukana
olleiden mielestä mieluisaksi ja turvalliseksi paikaksi harjoitella itsenäistä asumista. Hel-
singin palveluasumisjonon selvityksen loppuraportista (Haakana 2003) kävi ilmi, että pal-
veluasunnon tarvitsijat toivoisivat omaa parveketta ja että asunto olisi riittävän tilava sekä
sijaitsisi lähellä palveluita. Myös tässä tutkimuksessa tuli esille makuutilojen yksityisyys

4 TUTKIMUKSEN AINEISTO JA MENETELMÄT

Tutkimuksemme toteutetaan Kokkolan Validia-palveluissa. Kohderyhmänämme on yksikön asiakkaat. Tutkimuksen perusjoukon muodostavat kaikki Kokkolan Validia-palvelun asiakkaat. Perusjoukosta valitsemme näytteen siten, että pidämme asiakkaille yhteisen infotilaisuuden tutkimuksesta ja pyydämme asiakkaita osallistumaan tutkimukseen. Halukkaat osallistujat muodostavat näytteen. Näytteen koko on kuitenkin enintään kymmenen tiedonantajaa.

Tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen. Tutkimusmenetelmänä käytämme haastattelua. Haastattelu toteutetaan teemahaastatteluna (Liite 1). Emme valinneet menetelmäksi kyselylomaketta koska tuki- ja liikuntaelinvammojen vuoksi se voisi olla kohderyhmälle hankala täytettävä. Koemme myös, että teemahaastattelulla saamme paremmin tutkimuksen kannalta oleellista tietoa. Haastattelun avulla haastateltavien yksilöllisyys tulee enemmän esille. Haastattelutilanteissa olemme molemmat paikalla, toinen haastattelee ja toinen kirjaa. Haastattelut toteutamme asiakkaiden omissa asunnoissa, mikäli asiakkaat antavat siihen luvan. Omassa asunnossa tapahtuva haastattelu voi tehdä tilanteesta asiakkaan kannalta helpomman ja luonnollisemman. Varaudumme siihen, että haastattelu kertoja voi olla joidenkin tiedonantajien kohdalla useampia kuin yksi. Haastattelun keston arvioimme tilannekohtaisesti.

Haastattelutulokset kirjoitamme puhtaaksi tietokoneella. Koska tutkimusjoukko on pieni, analysoimme tulokset itse käyttäen sisällön analyysia. Tulokset julkaisemme opinnäytetyössämme kirjallisena. Opinnäytetyömme esittelemme seminaarissa syksyllä 2010. Tutkimustulokset ovat julkisia.

5 AIKATAULU

VAIHE	AIKA	MUUTA
Ensimmäinen tapaaminen työelämän edustajan kanssa	12.6.2009	
Tutkimussuunnitelman ensimmäinen työversio työelämään	viim. 14.7.2009	Kommentit Aсталta ja Teijalta heinä-elokuun aikana
Tutkimussuunnitelman ensimmäinen versio kouluun	Syyskuun 2009 alku	Kommentit Annelta
Tutkimusluvan haku	Syyskuun ja lokakuun 2009 aikana	
Yhteistyösopimus ja aloituspalaveri	Marraskuussa 2009	Infopäivän sopiminen
Infopäivä ja haastateltavien hankinta	Joulukuu 2009	
Haastattelut	Joulukuu 2009-helmikuu 2010	
Aineiston koonti	maaliskuu-toukokuu 2010	
Väli raportointi työntilaaajalle	Koonnin jälkeen	
Opinnäytetyön kirjoittaminen	kesäkuu-elokuu 2010	
Työn palauttaminen	syys-lokakuun 2010 vaihde	

6 BUDJETTI

Kustannuksia tuottavat haastatteluun tarvittavat paperit sekä opinnäytetyön painokustannukset. Validia-palvelut kustantavat aiheutuvat kulut.

7 POHDINTA

Tutkimuksen mahdollisina riskitekijöinä on huomioitava tutkimukseen osallistujien haluttomuus osallistua tutkimukseen. Vaarana on, että näytteen koko jää pieneksi. On tärkeää saada Kokkolan Validia-palveluiden asiakkaat ymmärtämään tutkimuksen hyödyllisyys. Haasteena on myös haastattelussa käytettävien termien ymmärrettävyys ja selkeys. Tämä voi vaikuttaa siihen, että tarvittavan tiedon saanti voi olla vaikeaa. Koska vammaisten kokemuksia käsitteleviä tutkimuksia on arvosteltu siitä, että niissä ei näy näkemys vammaisista täysivaltaisina kansalaisina (Ritvanen 2008, 41), tulee meidän kiinnittää tähän asiaan erityishuomiota. Uskomme, että tutkimuksemme tuo arvokasta uutta tietoa esteettömydestä, koska esimerkiksi Ilkka Haarnin mukaan vammaisia koskevan tutkimuksen saralla tarvittaisiin lisää tietoa esteettömyyden vaikutuksesta elinoloihin ja hyvinvointiin (Haarni 2006b).

LÄHTEET

Haakana S. 2003. Helsingin palveluasumisjonon selvitysprojektin loppuraportti. Selvityksiä 9. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto Helsinki.

Haarni, I. 2006a. Keskenestä yhdenvertaisuutta. Katsaus vammaisten henkilöiden hyvinvointia ja elinoloja koskevaan tutkimus- ja selvitystietoon Suomessa. Raportteja 6/2006. Helsinki: Stakes.

Haarni, I. 2006b. Millaiset ovat vammaisten ihmisten olosuhteet tutkimuksen valossa? Stakesin osaselvitys vammaispoliittiseen selontekoon. Alustus 14.3.2006 vammaispoliittisen selonteon ja uuden vammaislain valmisteluun liittyvässä kuulemistilaisuudessa. Helsinki

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista. 759/1987.

Lamminpää- Pesonen, P. & Meriläinen, A. 1999. ”Mä huomasin et itsestäänki pystyy” Invalidiliiton Jyväskylän palvelutalojen asumiskokeiluasiakkaiden kokemuksia asumiskokeilusta. Invalidiliitto. Helsinki.

Lampinen, R. 1992. Oma koti, edellytys elämälle. Suomen CP-Liitto ry:n julkaisuja 1/1992.

Malm, M. Matero, M. Repo M. & Talvela, E-L. 2004. Esteistä mahdollisuuksiin. Vammaistyön perusteet. WSOY.

Pesola, K. 2009. Esteettömyysopas. Mitä, miksi, miten. Invalidiliitonjulkaisu. Tyylipaino Oy.

Päivärinta, E. 1996. Palvelutalojen elämänlaatua etsimässä – palveluasuminen asukkaiden kuvaamana. Raportteja 198. Stakes. Helsinki.

Ritvanen, P. 2008. Järjestö jäsenen asialla. Jäsenten hyvinvointi ja odotukset Näkövammaisten Keskusliittoa kohtaan. Näkövammaisten Keskusliiton julkaisu 2/2008. S-Paino Oy.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2003. 2. painos. Vammaisten ihmisten asumispalveluiden laatusuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2003:4. Edita Prima Oyj. Helsinki.

OPINNÄYTETYÖSOPIMUS

Opinnäytetyön tekijät Saranne Niemi Sanna Louhivuori	Aloituspäivämäärä 16.6.2009
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutus- ohjelma	Yksikkö Sosiaali- ja terveysalan yksikkö, Kokkola
Koulutusohjelman yliopettaja Pijo Forss-Pennanen	Ehdotus opinnäytetyön ohjaajaksi Kerstin Peltanen
Opinnäytetyön työnimi (aihe) Esteetön asunto Kokkolan Validia-palvelujen asiakkaiden kuvaamana	
Tutkimusongelma/kehittämistehtävä Tutkimuksen avulla kerätään tietoa esteettömyydestä asiakasnäkökulmasta. Tarkoituksena on tutkia Kokkolan Validia-palvelujen asiakkaiden näkemyksiä esteettömyydestä asunnosta.	
Opinnäytetyön tavoite ja rajaus/tutkimustulokset Tavoitteena vastata seuraaviin kysymyksiin: 1. Mitä esteettömyys merkitsee asiakkaalle? 2. Millainen on asiakkaan mielestä esteetön asunto? 2.1 Mitä asiakas haluaisi asunnosta? 2.2 Millainen on asiakkaan mielämä-asunto? 3. Miten asunnon esteettömyys vaikuttaa asiakkaan itsenäiseen elämään?	

OPINNÄYTETYÖSOPIMUS

<p>Opinnäytetyön alustava aikataulu (pvm:t kuukauden tarkkuudella)</p> <p>Aloituspalaveri (ohjaaja, työn tekijä, työelämäohjaaja) [6.2009] Toteutus suunnitelman esittäminen [9.10] Väli raportointi [4.10] Ohjaajan tarkastus ja/tai loppupalaveri [9/2010] Opinnäytetyön hyväksyttäväksi jättäminen [11/2010] Opinnäytetyön seminaariesitys [11/2010] Kypsyyskoe [11/2010]</p>
<p>Toimeksiantajan yhteystiedot (yritys, yhteys henkilön nimi, osoite, puhelin, sähköposti)</p> <p>Kokkolan Validia-palvelut, Asta Räisälä Metsänkuja 8 67800 KOKKOLA</p>
<p>Tämä sopimus on laadittu kolmena kappaleena. Sopimuskappaleet toimitetaan opinnäytetyön tekijälle, toimeksiantajalle sekä työn ohjaajalle. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun opiskelija sitoutuu tekemään toimeksiantajan toimeksiannosta edellä mainitusta aiheesta opinnäytetyön <u>12/2010</u> mennessä.</p> <p>Toimeksiantaja sitoutuu antamaan opiskelijan käyttöön työssä tarvittavaa tietoa sekä arvioimaan opinnäytetyön valmistuttua sen hyödynnettävyyttä toiminnassaan. Toimeksiantaja maksaa materiaali-, postitus-, matka- ym. mahdolliset kulut laskun mukaan. Toimeksiantaja voi maksaa opinnäytetyön tekijälle palkan.</p> <p>Tämän sopimuksen osapuolet ovat velvolliset pitämään salassa kaiken, mitä he toimeksiannon yhteydessä ovat aaneet tietoonsa asioista, joita voidaan pitää toisen sopijapuolen liikesalaisuutena. Opinnäytetyö käydään läpi ammattikorkeakoulun opinnäytetyöseminaarissa ja se on julkinen asiakirja. Toimeksiantajan tulee erikseen pyytää työn salausta.</p> <p>Ammattikorkeakoulu ei vastaa opinnäytetyön tekijän mahdollisesti aiheuttamasta haitasta tai vahingosta.</p>
<p>Päiväys</p> <p>13.10. 2009</p>
<p>Työelämäohjaajan allekirjoitus</p> <p>Asta Räisälä Asta Räisälä palvelupäällikkö</p>
<p>Opiskelijan allekirjoitus</p> <p>Sanna Lauri Sanna Lauri</p>
<p>Opinnäytetyön ohjaajan allekirjoitus</p> <p>Ilkka Peltomäki</p>

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS
 Organisaatio, jolle anomus osoitetaan Kokkolan Validia-palvelut

Vastuhenkilö organisaatiossa _____

 Tutkimusluvun anoja(t) Sanna Louhivuori
Sarianne Niemi

Osoite

Puhelin

Sähköpostiosoite

 Tutkimuksen nimi Esteetön asunto Kokkolan Validia-
palvelujen kurssina

 Tutkimuksen tarkoitus Tarkoituksena on tutkia Kokkolan
Validia-palvelujen asiakkaiden näkemyksiä
esteettömästä asunnosta.

 Tutkimuksen kohderyhmä Kokkolan Validia-palvelujen asiakkaat.

 Aineiston keruun arvioitu ajankohta Joulukuu 2009 - Helmikuu 2010

 Tutkimusmenetelmä Teemahaastattelu

 Tutkimussuunnitelma hyväksytty 3 / 12 2009

 Tutkimuksen ohjaaja Ursin Pellonen

Lupa myönnetään

 paikka KOKKOLA aika 3 / 12 2009
 anomuksen mukaisesti
 muutosehdotuksin
 hylätty

 Luvannmyöntäjän allekirjoitus Asta Kuisila
Asin Kuisila

 LIITTEET Tutkimussuunnitelma
 Kysely/haastattelulomake
 Muut liitteet, mitkä _____

TERVETULOA OPINNÄYTETYÖ-TUTKIMUKSEN INFOTILAISUUTEEN

maanantaina 14.12 Klo 11.30 ruokasaliin!

Aloitamme tammikuussa ja helmikuussa 2010 haastattelututkimuksen, jonka kohderyhmänä on Validia-palvelujen asiakkaat. Tutkimuksen aiheena on esteettömyys ja esteetön asuminen.

Maanantaina 14.12 infotilaisuudessa kerromme tarkemmin tutkimuksesta. Toivomme, että mahdollisimman moni teistä Validia-palvelujen asiakkaista tulisi kuuntelemaan.

Tilaisuuden päätteeksi tiedustelemme halukkaita osallistujia eli kysymme, keitä voisimme haastatella aiheesta esteetön asuminen tammikuun ja helmikuun aikana. Tutkimukseen voi osallistua korkeintaan kymmenen henkilöä ja toivomme kovasti, että saisimme kymmenen haastateltavaa.

Tutkimus olisi teille mahdollisuus tuoda esiin millaisia asioita esteettömässä asumisessa tulisi huomioida teidän näkökulmasta.

Ystävällisin terveisin,

Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun sosionomi-opiskelijat,

Sanna Louhivuori ja Sarianne Niemi

TEEMAHAASTATTELU

1. Taustatiedot

- Minkä ikäinen olette?
- Sukupuoli
- Miten liikutte? Minkälaisia apuvälineitä käytätte?
- Kuinka kauan teillä on ollut liikuntavamma?
- Miten liikuntavamma vaikuttaa arjessa selviytymiseenne?

2. Esteettömyys

- Onko esteettömyyskäsite teille ennestään tuttu?
- Mitä esteettömyys teille merkitsee?
- Millaisiin asioihin esteettömyydessä tulisi kiinnittää mielestänne huomiota?

3. Esteetön asuminen

- Millaista teidän mielestänne on esteetön asuminen eli asuminen, jolloin voi toimia ja liikkua sujuvasti?
- Millainen teidän mielestänne on esteetön asunto eli millainen on asunto, jossa voi toimia ja liikkua sujuvasti?
- Mitä eri huoneissa tulisi huomioida toimimisen ja liikkumisen onnistumisen suhteen?

3.1 Nykyinen asuminen

- Miten asutte? Minkä kokoinen asunto teillä on?
- Jos asuu palvelutalossa: Mitkä tilat katsotte kuuluvan keskeisesti asumiseenne (esim. ruokasali)?
- Mitä asunto teille merkitsee?
- Onko nykyinen asuntonne mielestänne toimiva liikkumisen suhteen?
- Onko asuntonne teidän mielestä esteetön? Miksi on/ei ole?

3.2 Unelma asunto

- Millainen olisi teidän unelma asunto? Minkä kokoinen se olisi ja missä se sijaitsisi?
- Miten liikkuminen ja toimiminen olisi huomioitu unelma asunnossanne?
- Oletteko ajatelleet, että teidän olisi joskus mahdollista asua unelma asunnossanne?

4. Itsenäinen elämä ja hyvinvointi

- Mitä itsenäinen elämä teille merkitsee?
- Jos asumisenne on esteetöntä, miten se vaikuttaa itsenäiseen elämäänne? Jos asumisenne ei ole esteetöntä, miten se vaikuttaa itsenäiseen elämäänne?
- Millainen itsenäinen elämä olisi, jos asuisitte unelma asunnossanne?
- Mitä hyvinvointi teille merkitsee?
- Miten esteetön asuminen vaikuttaa hyvinvointiinne?

KIITOS HAASTATTELUSTA!!

SISÄLLÖNANALYYSIN KÄSITETAULUKOT

TEEMA: ESTEETTÖMYYS

Aito ilmaus	Alakäsite	Yläkäsite	Kokoava käsite
<ul style="list-style-type: none"> - on semmosia paikkoja, missä ei oteta ees mietinnän alle et miten pääsis. en mee enää ikinä pendoliinon - niihin pääsis kulkemaan, että teatteriinki - xxx on sellainen kauppa johon en ole päässy. Haluaisin käydä siellä mutta on kynmys niin ei pääse. - no kaupungillakin kun menee niin pitää mennä semmoiseen kauppaan misä ei ole portaita - täsän on hyvä kun on tuo ostoskeskus. kauppoihin on hyvä mennä ja terveyskeskus on lähellä. - olis palvelut ihan lähellä 	Palveluihin pääsy	Palveluiden käytettävyys	Esteettömyyden merkitys
<ul style="list-style-type: none"> - pikkuhiljaa pääsee liikkumaan paremmin ja paremmin - saisivat kyllä ottaa enemmän huomioon vammaisiakin, vaikka nyt ne on alkanut enemmän huomioimaan sitäkin 	Esteettömyyden lisääntyminen		
<ul style="list-style-type: none"> - Korostan liikkumista, että pitää liikkua ettei jää paikalleen. Ite tykkään liikkua paljon, ettei aina huoneistossa olis. - Sitä että pääsee liikkumaan - Sitä ettei pääse, että joutuu kikkailla että pääsee 	Liikkumisen merkitys	Esteettömyyden vaikutus liikkumiseen	
<ul style="list-style-type: none"> - Täällä pääsee hyvin liikkua - ei tarttee miettiä mihin pääsee pyörätuolilla tai missä on inva-vessa. - Talvella pidetään paikat puhtaina että pääsee liikkumaan 	Liikkumisen vaivattomuus		
<ul style="list-style-type: none"> - en mä kyllä liiku missään missä on vaikeeta liikkua -mutta minä kuljen aika vähän missään ko mä oon niin... - just että niihin pääsis kulkeen, jos jonnekin kylään menee ja on raput niin... 	Liikkumisen rajoittuminen		

TEEMA: ESTEETÖN ASUMINEN

Aito ilmaus	Alakäsite	Yläkäsite	Kokoava käsite
<ul style="list-style-type: none"> - puolet tarvin apua ja puolet en tarte - suihkussa tartten apua - että ei tarvitse koko aika pyytää apua - joskus mä kaadun ja huudan apua - tarvin sen avun kaikkialla - jos ei pääsekkään ni joutuu ottaa johonki yhteyttä - ko tuonne ulos menee parvekkeelle en pääse yksin - mä tarviin yksityisavustajan en mä yksin pärjää - avustajia tartteen aamulla ja illalla ja yöllä, joskus voi päivälläkin 	Avustajantarve asumisessa	Ulkopuolinen apu	Avuntarpeen huomiointi osana esteetöntä asumista
<ul style="list-style-type: none"> - kun mä lähden johonkin mä tarvin palvelutaksin - ainakin yksin liikkeussa ei pysty mittää - eikä voi olettaa että jokapaikassa olis avustaja 	Avuntarve asunnon ulkopuolella		
<ul style="list-style-type: none"> - jos sinä kysyy apua kun tapahtunut harmi, se kestää vähän aikaa ainakin mutta tulee apua - palvelutalolla kun soittaa niin pitää odottaa aika kauan ennen kui tulee apua. - apuahan saa sillon ku tarvii, joskus nopeempaa ja riippuu paljon on väkeä - täälä saa apua sillon ku tarttee 	Avuntarpeeseen vastaaminen		
<ul style="list-style-type: none"> - tää pyörätuoli vaikuttaa (esteetön asuminen) - no kesällähän pääsen kelaan - se merkitsee että mun pyörätuolia - no pyörätuolin mää tartten - on sillä (pyörätuolilla) suuri merkitys—kaikkiin paikkoihin ei pääse pyörätuolilla - kyllä vaikuttaa ko oon pyörätuolissa, mutta jos kävelisin ois toisella lailla. - jos en sais pyörätuolta en pääsis mihinkään. On tärkeetä ymmärtää että pyörätuolilla pääsee -kun on tää pyörätuoli niin pitäs pystyä hyödyntään kuntolaitteissa 	Pyörätuolin merkitys liikkumiseen	Asumisen apuvälineet	
<ul style="list-style-type: none"> - En mä itse tolla nosturilla mihinkään pääse, mutta hyvä apuväline se on - asunnossa on rollaattori mikä helpottaa - kun sähkösätky niin pääsen, en muuten pääsis - ku on toi nosturi ni pääsee liikkua - että pääsis kesällä parvekkeelle et sais jonku lievän liuskan - apinapuu helpottaa - saunaan meen tolla suihkutuolilla 	Isot apuvälineet		
<ul style="list-style-type: none"> - on mulla kävelykeppikin, mutta en mä sillä pääse liikkua ku mulla ei tasapaino pidä - meillä on tää ranneke niin tulee apu aina ko tarvii - oon ite ruvennu miettiin sellasia täsmäapuvälineitä - hallintalaitteella toimis kaikkia mahdolliset - hallintalaitte, niin pääsen saan nuo ovet auki- Vessassa on kahva niin voin käydä - siellä on kahva, pystyisin toimia ilman kahvaa, mutta se on turvallisuutta - Käsituet ko menee pytylle ja nousee pytyltä - Pitää olla kahvat mistä ottaa kiinni 	Pienet apuvälineet		

TEEMA: ESTEETÖN ASUMINEN- Nykyinen asuminen

Aito ilmaus	Alakäsite	Yläkäsite	Kokoava käsite
<ul style="list-style-type: none"> - asun kotona - mulla on yksiö - yksiö(4) - tää on 56 neliötä, kaks huonetta je keittiö ja vessa -31 neliötä ja yksiö ihan - tässä on kaks huonetta -isokokonen yksiö 	Asumismuodot	Asumisen ympäristö	Asumisen nykytila
<ul style="list-style-type: none"> - no jumppasali, ja sitten on toi päivätoiminta ja sitten on tuo ruokasali. nehän on ainoat tilat mitkä on tarkotettu meille - ruokasali on hyvä ku sieltä saa ruokaa - no tuolla alhaalla ni siellähän on seurusteluhuone ja niinku siellä missä sielä saa liikkua. - mä saan ruoan tuolla alhaalla ruokalassa. - ensimmäiseks tuli mieleen ruokasali—toinen on monitoimitila missä päivätoiminta tällä hetkellä on—ne on mun elämään tärkeimmät yhteistilat - en tee ruokaa täälä ko syön ruokasalissa - ruokala, ruokailu ehdottomasti - pääsen keittiölle syömään - jumppasalissa isompi parempi huone -alakerrassa lehtisali, tietokonehuone, ruokasali. 	Palvelutalon muut tilat		
<ul style="list-style-type: none"> - tää on varasto - sitä että ei tarvi olla taivasalla, kotia - on mun koti - eiköhön tuo kotia merkitse. Kotiin kuuluu pelkkä asunto. - no sehän on koti ilman muuta - oma olohuone, siellä olen. 	Asunnon merkitys		
<ul style="list-style-type: none"> - hyvää palvelua täällä - palvelu täällä on hyvää - kaikki pelais hyvin - on lämmintä ja ruokaa saa 	Hyvä palvelu	Asumisen laatu	
<ul style="list-style-type: none"> -ei oo mitään hankaluuksia, esteitä täällä missään. - kyllä mä oon tässä hyvin pärjänny, mä pääsen hyvin liikkuun - kyllä mä ainakin täällä pääsen liikkuun - asiat toimii kotona hyvin - no kyllä se toimii - palvelutalo on sellainen että pääsee liikkumaan sujuvasti, pääsee pyörätuolilla 	Asumisen toimivuus ja esteettömyys		
<ul style="list-style-type: none"> - kyllä mä oon tyytyväinen ku mulla on tilaa tässä - se on hyvä asunto - se on sopivan suuri. tämä asuntola - täälä on hyvä olla ja pakko se on jossain olla. Enkä mä pakosta tässä asu vaan ku mä tarviin apua. Tässä on hyvä olla. - mää oon ainakin hirveen tyytyväinen että mä oon päässy tänne, että tän parempaa paikkaa ei meikaläinen ois ikinä välttämättä kuvitellakaan. - kaikki on niin kuin pitääkin olla - semmosta kun tää on pääsee pyörätuolilla liikkumaan ihan joka puolelle, ruokalaan, WC:seen, pesulaan. - tää on ihan mukava asunto. - tämä on ihan hyvä, tää on tehty sitä varten että me ollaan täälä - vähän niin kuin tämä - tämä on hyvä asunto - täälä on oikein hyvä asua 	Tyytyväisyys nykyiseen asumiseen		

TEEMA: ESTEETÖN ASUMINEN - Nykyinen asuminen

Aito ilmaus	Alakäsite	Yläkäsite	Kokoava käsite
<ul style="list-style-type: none"> - no ulko-ovi on semmonen että siitä pääsee, kaikki ei pääse - suihkutuolia ei voi laittaa vessaan, kun ei mahdu ovesta, ovet vois olla leveemmät - on ovet jotka aukiaa ihtestään 	Ovien huomiointi	Liikkumista vaikeuttavien tekijöiden huomioiminen	Nykyisen asumisen esteettömyys
<ul style="list-style-type: none"> - sellaset matot että ei mee ruttuun - ei oo mattoja, en halunnut mattoja tänne vaikeuttamaan - vähemmän mattoja 	Mattojen tuoma haitta		
<ul style="list-style-type: none"> - et pienikin kynnyks on este, että ei mee yli kelaamalla - täälä pääsee kun ei oo kynnyksiä ni liikkuu - on noi korkea kynnykset - ja sitten tuota kynnyksiä ei - kynnykset pois, että pääsee hyvin liikkua - ei sais olla kynnyksiä ollenkaan, tässä asunnossa ei ole kynnyksiä - ei ole kynnyksiä - ettei ole kynnyksiä - ja varsinkin kun ei oo kynnyksiä niin on hyvä liikkua - mahdollisimman vähän kynnyksiä - sitten jos on jotain kynnyksiä ni on vaikee päästä ei pääse yli nouseen - mahdollisimman vähän korokkeita 	Kynnyksien huomiointi		
<ul style="list-style-type: none"> - huomattavasti suurempi vessa - no en mää tiää että tuo vessa on pikkuinen, ku sielä on se suihkutuoli - vessat isommat mitä tänä päivänä, että olis tilaa liikkua - kun vessaan menee niin se tuntuu ahtaalta, vessat sais olla isompia - vessassa on molemmilla puolilla käsituki kun menee istumaan - vessassa kaiteet - vessassa olis kiva tehdä ite, mutta ko kaikki on niin korkeella - no vessat sais olla isompia, varsinki sillon ku rollaattorilla menee, pitäis mahtuu kääntyyn - no wc käy hyvin ja kylpyhuone - vessanpönttö keskellä, että kummallekin puolelle voi tulla auttaan ja nostaan 	WC:n esteettömyys	Asunnon esteettömyys	
<ul style="list-style-type: none"> - uuni pitäis olla ylempällä - kaapit vois olla vähän matalemmalla, hanassa on jatkokahva ja on helpompi - keittiö on yksi aika tärkeää osatekijä, kun polvet menee pöydän alle - uunisa tarttis semmonen että vois pyörätuolin kans... - keittiön apuvälineet vois olla pikkusen matalammalla, että ylettyisi ottamaan esim. vettä - keittiö on ihan hyvä, no kaapit vois olla pikkusen alempana - keittiössä on kaapit korkealla - keittiön kaapit alempana - keittiön kaapit on hyvät ku polvet menee sinne alle, että pääsee lähelle - kaappien alempana oleminen helpottais - nuo tiskipöydät on korkeita ja kaapit on korkeita 	Keittiön esteettömyys		
<ul style="list-style-type: none"> - uuni pitäis olla ylempällä - kaapit vois olla vähän matalemmalla, hanassa on jatkokahva ja on helpompi - keittiö on yksi aika tärkeää osatekijä, kun polvet menee pöydän alle 	Asunnon koko		

<ul style="list-style-type: none">- uunisa tarttis semmonen että vois pyörätuolin kans...- keittiön apuvälineet vois olla pikkusen matalammalla, että ylettyisi ottamaan esim. vettä- keittiö on ihan hyvä, no kaapit vois olla pikkusen alempana- keittiössä on kaapit korkealla- keittiön kaapit alempana- keittiön kaapit on hyvät ku polvet menee sinne alle, että pääsee lähelle- kaappien alempana oleminen helpottais- nuo tiskipöydät on korkeita ja kaapit on korkeita			
--	--	--	--

TEEMA: ESTEETÖN ASUMINEN – Unelma-asunto

Aito ilmaus	Alakäsite	Yläkäsite	Kokoava käsite
<ul style="list-style-type: none"> - vaikka omakotitalo - tällä hetkellä se sijaitais omakotitalossa - omakotitalo on parempi vaihtoehto kuin kerrostalo - semmonen mökki - palveluasuminen olisi esteetöntä asumista pieni asunto, jossa olisi 3-5 asukasta, olisi kodinomainen, ei olisi älyttömän iso palvelutalo 	Unelma-asunnon asumismuoto	Esteetön Unelma-asuminen	Esteettömän asumisen tulevaisuuskuva
<ul style="list-style-type: none"> - kaksio - no ei sen tarvis olla mikään iso asuntola, tämä on tällä hetkellä unelma-asuntola - vähän niin kuin tämä mutta pienempi, pärjäis varmaan viidellä avustajalla - ei sen tarvi olla yhtään isompi - ja ois tilaa liikkua, esim. mä haluaisin 40 neliötä lisää - että ois paljon tilaa - ei olisi iso - puolet isompi kuin tämä - tietenkin iso talo ja kaikenlaista semmosta. - olisi ja väljä ja tilava - leveä, missä vois kääntyä, missä vois mennä toista reunaan ja tulla toista reunaan - no se, että ympärillä on tilaa - iso mihin apuvälineet mahtuu, apuvälineet on isoja laitteita - pitäis olla isompi - ja tilaa, että pyörätuolilla mahtuu kulkemaan 	Unelma-asunnon koko		
<ul style="list-style-type: none"> - Tampereella - keskellä kaupunkia tietysti - lähempänä kaupunkia - en lähtis mihinkään ulkomaille - kaupungin lähellä - Täsä on hyvä, kun kaupunki on Kokkola, pääsee hyvin lähteen vaikka etelään -meren rannalla - ei välttämättä Kokkolassa 	Unelma-asunnon sijainti		
<ul style="list-style-type: none"> - olisi uimahalli - sielä olisi uima-allas - sielä olisi punttisali - on tärkeätä että unelma-asunnossa olisi puhelin ja televisio - uunin luukut avautuu sivulle ja nappuloilla sai verhot auki ja saunanlauteet laskeutu - kaikki kynnykset pois - ois hissit - asvalltipiha niin pääsis paremmin liikkeelle - katottais että ei olisi portaita 	Unelma-asunnon ominaisuuksia		
<ul style="list-style-type: none"> - oon asunnu joskus, mutta se oli väärässä paikassa - no mulla on jo unelma-asunto - en mä vihti ruveta uneksiin, se on ainaki mahotonta - no kyllä mä oon miettinyt kyllä se aina mielessä käy, olishan se aina kiva asua sellasessa missä kaikki pelaa. -en tiä, jossakin vaiheessa - ei ainakaan tällä hetkellä, ehkä joskus - minä uskon, että tämä on minun lopullinen asuntoni, niin kauan kuin terveys vähänkään pysyy tällaisena. 	Unelma-asunnon mahdollisuus		

<ul style="list-style-type: none"> - pääsee ovesta ulos ja sisälle - sellainen missä ei olis ovia ja kynnyksiä - oven kahvat alempana - ja ite pitää aukasta ovia - ovet on liian kapeat monissa kohdissa, että ei pääse - no ovet isommat - ovet ois tarpeeksi leveät - ja tuola ulkona ovet vähän pieniä, että mahun niistä - oviaukot isompia - hommaa pelittää ja pelaa. ovet aukeaa—ulospäin. aukee kummatki ovet yhtä aikaa. 	Ovien esteettömyyden tärkeys	Esteettömyyden kannalta huomioitavia asioita	
<ul style="list-style-type: none"> - no hissit määhä tartten - sillan ei pääsis liikkeelle niin helposti, jos olis jossain toisessa kerroksessa, jos ei olis hissiä, kun sillä pääsee alaspäin - hissit pitää olla sellaiset missä aukee ovet näin(sivuttain) 	Hissien käytettävyys		

TEEMA: ITSENÄINEN ELÄMÄ JA HYVINVOINTI

Aito ilmaus	Alakäsite	Yläkäsite	Kokoava käsite
<ul style="list-style-type: none"> - omassa asunnossa nyt saa olla missä haluaa - suunnitella kaikessa rauhassa, ettei siinä oo toinen puhumassa että mitä sä suunnittelet - saa ite päättää asiansa ja tehdä mitä haluaa. Eikä oo kukaan sanomassa että teet nyt tämän ja nyt tämän. - että saa ite päättää asioista. - merkitsee paljon silloin kun ei saa harrastaa ja tehdä mitä ite haluaa. 	Itsemäärääminen	Valinnan vapaus	Itsenäinen esteetön asuminen
<ul style="list-style-type: none"> - saa kattoa telkkaria sillon ku haluaa ja saa keittää kahvia sillon ku haluaa - harrastuksia, käynhän mää kirkosa ja kerhosa jne. - saan hoitaa ite omat asiani - että saan sen tavaran sieltä. - eri asia kun avustajat tekee, kun kotona saa itse tehtyä on hyvä - kun saa tehdä asioita itse - mutta voishan sitä pikkasen itsenäisemmäks. Inhoan pyytää pikkuasioihin apua. - pääsis ite koittaa miten pääsee liikkumaan. - kaikkia harrastuksia, että harrastukset on hyviä - se on hyvä kun voi liikkua --- ja tehdä töitä. - jos saa ite asioida ja liikkua 	Itsenäisen toimimisen mahdollisuus		
<ul style="list-style-type: none"> - no olla vapaa - vapaus ja sitähän se on, itsenäinen kun on. 	Vapaus osana itsenäisyyttä		
<ul style="list-style-type: none"> - pystyy liikkumaan esteettömästi ja pystyy meneen ja tuleen sillon ku haluaa. - ei pääsis mihinkään. Joutus oleen sisällä paljon ku ei pääsis ovista ulos. - saa ainaki enempi mahollisuuksia liikkua - saan liikkua sen mitä pystyn ja haluan - pääsis liikkumaan - se on osa sitä itsenäistä elämää että voi liikkua ja että ne paikat on tuotu sun lähelle 	Liikkumisen mahdollisuus		
<ul style="list-style-type: none"> - tähän on niinkö normaali koti, että täällä ollaan tämän oven sisäpuolella niinkö halutaan - Jos joku ulkopuolinen tai ystävä tulee niin seki pitäis ottaa huomioon - niin sillon ei tarvi naapureista välittää yhtään mitään - ja avustajat ei olis koko ajan nenän edessä - ei tartte seuraavalta avustajalta kuulla mitä täällä on tapahtunut. 	Yksityisyys	Asumisen yksityisyys	
<ul style="list-style-type: none"> - ja sitte ei tapeltais, joskus tulee pikku tappeluita - saisi ainaki oman rauhan - no sitä että saa rauhallisuutta - mulle merkitsee sitä että tänne ei voi pöllähtää miten vaan - saa elää itsenäisesti, ei oo kukaan häirihtemässä siinä, voi miettiä kaikenlaisia asioita 	Rauha		

<ul style="list-style-type: none"> - ois toimiva paketti - että kaikki asiat on hyvin - kaikki pelaa hyvin - tietää että sielä pelaa kaikki ni se on jo paljon 	Asumisen toimintojen toimivuus	Suunnittelun merkitys	
<ul style="list-style-type: none"> - pitäs mun mielestä pystyä kalustaan silleen, että ei tulis ylimääräisiä esteitä - nyt ko laitettiin uus järjestys pääsee paremmin. - Makuhuoneessa on merkitystä miten kalusteet on laitettu. - että kaikki olis tässä käden ulottuvilla - osas sijoittaa missä kaikki sijaitsee ja mitä apuvälineitä tarvitsee missäkin huoneessa - mun mielestä auttaa jos on toistensa lähellä ne asiat mitä pitää tehdä. esim. jos menee vessaan niin ettei tarvis miettiä että miten yltää kun mun tarvis yltää sinne ja sinne. - että kaikki olis tässä kohdallaan, että yltää saamaan kaikki, että pääsee liikkumaan että ei oo esteitä - tää on kyllä hyvin suunniteltu ku tohon keittiöönki pääsee tekemään 	Huoneen järjestys		
<ul style="list-style-type: none"> - esimerkiksi keittiössä oma mitoitus, että katottais sen ihmisen mukaan että missä mikäkin on - En tarvis niin paljon apua, kun kaikki olis suunniteltu miten minä tarvin - mulla ei toimi jalat, mutta pystyisin tekeen vaikka mitä kun otettais huomioon, että mulla on kaks toimivaa kättä 	Yksilöllinen huomionti		

TEEMA: ITSENÄINEN ELÄMÄ JA HYVINVOINTI

Aito ilmaus	Alakäsite	Yläkäsite	Kokoava käsite
<ul style="list-style-type: none"> - hyvä mieli tulee ainakin, on kaikki hyvin - vaikuttaa nimenomaan siihen puoleen mitä ei nää eli mieleen - sekä mieli, että kroppa on hyvässä kunnossa - mun mielestä fyysinen ja henkinen kunto on sama asia. Pitäs katoo kokonaisuus, että jos henkinen kunto on hyvä, mutta ei pysty käsiään nostaa - se merkitsee että voi hyvin 	Fyysinen ja henkinen hyvinvointi	Hyvinvoinnin kokemus	Esteettömän asumisen yhteys hyvinvointiin
<ul style="list-style-type: none"> -hyvinvointi... no että on terve - terveyttä ennen kaikkea saa apua kun soittaa jos tarvihee 	Terveys		
<ul style="list-style-type: none"> - pääsee mukkumaan sillon ku haluaa - mukkumista iltaisin ihanaa - saa ruoan säännöllisesti 	Perustarpeiden täytyminen		
<ul style="list-style-type: none"> - että olis liikkuva ja käytännöllinen tuo asunto, että siellä todella viihtyy - se on pienestä kiinni miten saadaan viihtyvämmäks - väreillä on merkitystä, jos on vaikka tummapaikka niin ajattelen, että äkkiä ulos täältä - en tavallaan viihdy tässä asunnossa niin sitten en niin kovin hirveesti täällä oo - se on aika pieni asia, mutta se on aika monelle iso asia miltä se näyttää 	Viihtyvyys	Miten esteetön asuminen lisää hyvinvointia	
<ul style="list-style-type: none"> - en mä ainakaan osaa täällä pelätä mitään - ...sillon pitäis olla kaiteet molemmilla puolilla ja se ois epävarmaa myös sillon. - se on turvallisuutta kun on avustaja töissä - apuvälineet on sellasia että ne pysyy kiinni, että ei tartte miettiä pysyykö kaide kiinni - jos on esteetöntä se pienentää onnettomusriskiä yli puolella - pelkään että se (pyörätuoli) menee kaiteesta läpi ja sit mä tömhän tonne maahan asti. 	Turvallisuuden tunne		
<ul style="list-style-type: none"> - muuten mukava, mut tää on niin kaukana mun sukulaisista - esteetön asunto vaikuttaa ennen kaikkia sosiaalsiin suhteisiin. voi pyytää kavereita käymään ja tietää että pääsee liikkumaan, sekä niin että itse pääsee pois kaverien luokse ja kaverit pääsee kylään. - ne soittelee mulle toisinaan, tärkeä toi puhelin mun elämässä 	Lähiverkoston esteetön yhteydenpito		